

DISSERTATIO INAUGURALIS
OBSERVATIONES
DE
CIVITATIBVS IMPERIALIBVS
SPECIATIM

V L M A

S V B
RVDOLPHO I. ROM. REGE

EXHIBENS

Q V A M
ILLVSTRIS IVRE CONSVLTORVM ORDINIS
AVCTORITATE

P R O
SVMMIS IN VTROQVE IVRE HONORIBVS
CAPESSENDIS

AD D. XXVII. AVGVSTI MDCCLXXIV
HORIS ANTE ET POST MERIDIEM CONSVETI
PVBLICAE ERVDITORVM DISQVISIONI

S V B M I T T I T
A V C T O R
IOANNES HENRICVS PRIESER
VLMANVS

ILLVSTR. REIPVBLICAE PATRIAE CONSILIARIVS DESIGNATVS
ET SOCIETAT. DVCAL. TEVTON. HELMSTAD.
COLLEGA HONORARIVS.

HELMSTADII
LITTERIS VIDVAE P. D. SCHNORRII, ACAD. TYPOGR

1774,4

~~601~~

16

VIRIS
PERILLVSTRI BV S GENEROSISSIMIS
MAXIME STRE NVIS
MAGNIFICIS
PRAENOBILISSIMIS AMPLISSIMIS
PRVDENTISSIMIS
S. R. I.
ILLVSTRIS ET LIBERAE REIPVBLICAE
VLMANAE
PRO CERIBVS
SPLENDIDISSIMIS
DN. DN. DN.
DUMVIRIS
CONSULIBVS
SECRETIORIS CONSILII
ADSESSORIBVS
ET
RELIOVIS INCLVTI SENATVS
MEMBRIS
LONGE SPECTATISSIMIS
GENTILITIARVM IMAGINVM ANTIQVITATE
MVLTIPLICI DIGNITATVM CVLMINE
GRAVITATE PIETATE
AETERNISQVE IN REM PVBLICAM MERITIS
EMINENTISSIMIS

PATRIAE PATRIBVS
VIGILANTISSIMIS
DOMINIS SVIS GRATIOSISSIMIS
MAECENATIBVS SVMMIS
EVERGETIS LONGE MVNIFICENTISSIMIS
STVDIORVM SVORVM
PROMOTORIBVS MAXIMIS
H A N C
DISSERTATIONEM INAUGVRALEM
I N
DEVOTISSIMAE MENTIS ATQVE OBSERVANTIAE
M O N V M E N T V M
SVMMORVMQVE BENEFICIORVM
I N P R I M I S
MVNERIS CONSILIARII PERQVAM GRATIOSE DELATI
GRATISSIMAM ET SEMPITERNAM MEMORIAM
SPEMQUE DVRATVRI PATROCINII

EA QVA PAR EST FIETATE AC SVBMISSIONE

D. D. D.

IOANNES HENRICVS PRIESER.

Q. D. B. V.

Obferuationes
de
Ciuitatibus Imperialibus,
speciatim
V L M A
sub
RVDOLPHO I. Roman. Rege.

Prolusio.

 ANIMVS mihi quidem ab initio fuit, thema
de *Ciuitatibus Imperialibus* sub RVDOL-
PHO I. ordine quodam systematico et in
toto suo, quo patet, ambitu ita pertracta-
re, vt vno quasi obtuitu, habita tempo-
rum ratione, proprius earum tam temporis status,
ab hodierno tot nominibus diuersus, perspici queat.
Sed vt alias, quae huic proposito executioni man-
dando sese opposuere, difficultates taceam, tum vires
A operi

operi tam arduo digne obeundo longe impares, tum limites dissertationis tantae prolixitati nimis angustos compertus, mentem mutavi. Exhibet ergo haec qualiscunque scriptiuncula non nisi singulas, hoc thema concernentes, *Observationes*, quas ex Diplomatis Rudolphinis rerumque historicarum scriptoribus fide dignissimis hausi 1). Et certo mihi persuasum habeo, illas, licet hodierna *Ciuitatum Imperialium* conditio admodum mutata existat, plus, quam meras antiquitates, omni vsu et adplicatione destitutas, continere: Conuenit enim inter omnes, cognitioni status posterioris ex anterioris peruestigatione plurimum lucis adfundi, et nemo historiae patriae gnarus infitias ibit, *Ciuitates S. R. I.* formae regiminis Iuriumque, quibus hodie sub felicissimo iustissimoque Imperio IOSEPHI II. Augustissimi Imperatoris, Patriae Patris clementissimi, ut reliqui status, pacifice fruuntur, partim suos natales, partim incrementa haud exigua *nostrae Periodo* accepta referre. Et quantum interit, nosse *ius publicum sub RVDOLPHO I.* docet Vir, quem boni omnes et ob eximiam eruditionem, et ob non fucatum veritatis atque iustitiae studium venerantur, incomparabilis atque Illustris *Strubenius* 2); docent etiam *controuersiae* nostro Saeculo tam in scriptis publicis, quam priuatis

1) Non possum, quin Illustris *Haerberlini*, Ser. Ducis Brunsv. Luneburg. Consilarii Iustitiae intimi grauissimi, Antecessoris primarii longe celeberrimi et Ciuis mei spectatissimi summum in me fauorem atque patrocinium, et quantum incomparabili instructissimaque Bibliothecae, ad cuius thesauros litterarios liberrimus mihi patebat aditus, in hac elaboratione debeam, publica testificatione pio gratissimoque animo laudem.

2) Versuch des deutschen Staats-Rechts unter König RVDOLPH I. in f. Nebenst. IV. Tom. XXIII. Abhandl.

tis grauiter agitatae 3). Caeterum in Obseruationibus meis publico examini subiiciendis ita verfabor, vt (1) *introductionem* historicam succinctam anteriorum temporum praemittam; (2) de *Ciuitatibus Imp. in genere* sub RVDOLPHO I. nonnulla proferam et denique (3) de *VILMA* in specie, patria mihi dulcissima, quaedam bono cum Deo addam.

§. I.

Origo Ciuitatum Imperialium dubia. Num iam sub Romanis, Alemannis et Francis quaerenda?

MVLTVM de ciuitatum in genere plus adhuc de singularum *origine* atque iuribus inter eruditos, ob varias, quas quisque vel pro ingenii indole, vel pro adoptati huius illiusue Iuris publici Imp. Germ. systematis ratione, vel haud raro pro partium, quas fouet, studio, de illis sibi formauit notiones, disceptatur, et, vti plerumque in huiusmodi controuersis fieri solet, ab vtraque parte vel in excessu, vel in defectu peccatur. Sunt enim, qui splendori Ciuitatum aliquid addi sibi persuadent, si primordia illarum et tempus, quo primum libertatem nactae sunt, in remotissimis retro Saeculis ponant, prouocando

A 2

ad

- 3) E. gr. inter *Landuogteiam* Sueviae *Austriacam* et vicinos *Circuli Suenici* Status; inter Ser. Marggrauios *Brandenburg.* et Ciuitatem *Norimberg*; inter Com. de *Oettingen* et *Monast. Neresheim*; inter *Abbat. Principat. et Civit. Campidunensem.* Conferri quoque merentur Acta *Lindauensis*, et Pappi et Heideri de *Augusta* Vindelicorum scripta controuersa.

ad *municipia romana* 4) in partibus Germ. infer. Rhenanis potissimum olim sita, et ad *Villas* seu *Ciuitates regales* 5) sub *Francis* tam Meroueadis, quam Carolidis tam frequentes. Sunt autem e contrario alii 6), qui *natales Ciuitatum Imper. temporibus longe recentioribus* adscribunt. Nostrum non est, in sententias tam diuersas prolixè inquirere. Id vnicum, pro instituti ratione, monuisse sufficiat, quod hae sententiae variae in plurimis suis capitibus conciliari possent, si *origo, exstructio, immedietas, libertas*, eiusque *gradus* atque incrementa 7), ac denique *superioritas territorialis Ciuitatum Imperialium*, pro temporum vicissitudinibus ac diuerso ciuitatum inter se relatarum statu, curatius distinguantur. Antiquissimis nimirum temporibus Germaniam, in terris Cis-rhenanis, Urbibus caruisse, Romanos vero multa oppida in prouinciis imperio suo subiectis sub sua tenuisse potestate, iisque

- 4) Ill. *Moritz* vom Vrspr. der Reichs-Staedte insond. *Worms* I. Th. §. 1-7. Varia contra huius principia monuit Ill. *Struben* l. c. T. V. P. 292. cf. I. I. *Chifflet* Vesuntio P. I. C. XXVIII. et *Schoepflin* de Argentina et Saletione in Alsac. illustr. pass.
- 5) Catalog. *Villarum regiarum* exhibet Abb. *Bessel* in *Chronic. Gottwic* L. III. c. 2. p. 452 -- 525.
- 6) de *Ludewig* diff. de dispari ciuitatum nexu, cui suam de pari ciuitatum nexu opposuit B. *Rau*, Vlmanus, sub praef. *Cel. Schwederi* habit. diff. it. Andr. *Knichen*, infensissimus Ciuitatum aduersarius, in velit. apolog. Huc et pertinent ad vnum fere omnes, qui pro Episcopis scripserunt. E. gr. *Brower*, *Pappus*, *Schannat*, de *Gudenus* etc.
- 7) Non vno eodemque tempore haec omnia Ciuitatibus contingere; plerumque enim accidit, vt alius Imperator Ciuitatis iura indulsit, alius eam extruxit murisque circumdedit, alius Imperio appropriauit, alius alias superaddidit libertates. Exemplum de *Goslaria* vid. apud Clar. *Heider* in f. *Reichs-Vog.*

iisque vel *Municipiorum* vel *Coloniarum iura* 8) concessisse, ex *Tacito* nemo est, qui nesciat. Haec dein pleraque cum *Imperio Romanorum Germanico* periere, quum *Alemanni*, murorum impatientes, Saec. V. omnia fere in his oris igne ferroque vastarunt. *Franci*, qui non, ut hi, campestris atque vagi fuere, Saec. VI. et seqq. principaliora restituerunt 9), nouaque condiderunt oppida. Sed penes victores stabat, qualem his nouis oppidanis dicere vellent legem ciuilem. Plerumque proprium eis indulgebant magistratum e ciuibus primariis quidem, sed a *Comite aut Camerae Nuncio*, eligendum huiusque directioni subiectum 10).

§. II.

Ciuitates sub Regibus Germanicis, inpr. Saxonis, Salicis et Sueuicis.

GERMANICA sub periodo et inprimis sub HENRICO I., ob cruenta bella cum Hunnis, frequentior ciuitatum

A 3

Vogt. (Apolog. P. I. p. 151. Sic de *Efslinga* constat, a *CAROLO M.* illam sub nomine *Cellae Ezzilingen* Abb. Vollrado Sandenifano donatam esse. *Sattler Gesch. des Herzogt. Würtenb.* T. I. p. 517. OTTO Imp. 1200 Villas *Efslingen* et *Reutlingen* ciuilibus iuribus adornauit, FRIDERICVS II. Imp. eas 1216. muris et fossatis muniri constituit, ac denique in ciuitates Imperiales euehit. *Hermann. Minorita* ad d. a. cf. *Heilbronneri, Vhmani*, diff. de superioritate territ. Ciuitatum Imp. sub praef. *Cel. Wilduogelii* hab.

- 8) l. 8. §. 2. D. de Cens. „In Germania inferiore *Agrippenfes iuris Italici* sunt.“ conf. *Bynckerboeck* Obseruat. P. II. p. 327. b. sq.
 9) de *Argentina* id probauit *Schoepfin* l. c. T. I. et II. p. 327. de *Augusta* Vind. Generos. et magnif. *Paul a Stetten* sen. *Augsp. Geich.* T. I. p. 26.
 10) *Couring* diff. de Urbib. German. §. 28. p. 149.

tum exstructio, formula antiqua vsque ad OTTONES 11) seruata, a quibus multarum ciuitatum *Comitatus* s. *Aduocatie iura* in Duces et imprimis in Episcopos titulo quidem perpetuo, sed superioritatem nequaquam inferente, qua et ipsi adhucdum destituebantur, translata sunt; et tum demum distinctionis illarum in *regales* 12) et *praefectorias* i. e. quae Duci vel Comiti parebant, priorumque iterum vel *in ciuitates iuris Romani vel iuris Francici* 13) itemque vel *Palatinas*, quae Com. Palat. iurisdictioni subditae erant, vel *non-palatinas*, quibus Iudex, Sculterus, Aduocatus, Wigvogr, Stadtvogr, Burggrauus praerant, in diplomatibus Impp. Saxon. fit mentio. Haec distinctio in *immediatas* et *mediatas*, *Reichsstaedte* und *Landstaedte*, sub HENRICIS IV et V. et *Sueuicis* dein Impp. dilucidior fit et indubitator, quum ab *una* parte *Duces Comitatus*que ciuitates, quibus praefecti erant, *mediatas* haereditario proprioque Iure regere, illasque magis ac magis, prout vel liberalitas vel impotentia Caesarum potestatem illorum adauxit, opprimere, seu, vt *Ludewigius* tropice loqui consuevit, *adumbrare* ceperint; ab *altera* vero parte

11) *Cel. Gruppen* Orig. Hannover. p. 210. sqq. *Heider*. l. c. p. 117. *Schoepflin* l. c. T. II. p. 332. sqq. Formam earum depingit *Car. Sigonius* de regno Ital. L. XVII. ad a. 973. p. 284.

12) *Hertius* de spec. Rom. Germ. Imp. Rebusp. §. 7. p. 94. add. famosum illud OTTONIS M. d. 7 Iur. 940. *Magdeburgens.* datum priuilegium, cuius originale amissum fertur, sed inspectum est, quamobrem quaestio status ciuitati mouebatur et haec res in tractatibus pacis Westphal. et sequent. Comitatus agitabatur. v. *Pfessinger* Vit. illustr. T. II. p. 811. n. c.

13) In quonam hoc discrimen consistat, inter eruditos nondum liquet. v. Ill. *Struben*. l. c. T. I. p. 499. *Moritz* l. c. p. 20. et 25. Gener. atq. consultiss. de Republ. vti litteraria, ita et potissimum *Norimb.* immortaliter meritis B. de *Woelckern* in *Norimberga* diplom. p. 119.

re *Ciuitates* quoque *immediatae* pari Impp. indulgentia ad *maiozem* euectae fuerint *libertatem*. Historia enim edocemur, eximia ciuitatum priuilegia ac iura inprimis HENRICI IV. 14) aeuo primam originem debere, quo inde ab A. 1073, sacerdotio cum imperio infelix illa contentio intercedebat, quae insequentibus temporibus famosissimam illam *Gibellinorum* et *Guelpborum* factionem fuscitauit, et vsque ad extinctionem *Domus Hobenstauffiorum* et electionem RVDOLPHI *Habsburg.* totam Germaniam innumeralibus malis inundauit. *Ciuitates Imp.* quum ut plurimum a *partibus Caesaris* stabant, eumque contra hostilia *Pontificum Guelpborumque* consilia atque molimina, non attentatis Banni ecclesiastici fulminibus in SS. *Augustiorum* capita eorumque affectas vibratis, pro viribus adiuuabant, Imperatores, ut illarum iura, numerum et potentiam quam maxime augeant, et gratus animus et sana politia commouit.

§. III.

In specie sub FRIDERICIS I. et II. Sub hoc libertas earum periclitatur.

Inde venit, cur FRIDERICO I. Imp. callidissimo Principi, tot ciuitates 15) aut suam plane immediatatem, aut saltem perplura status sui incrementa accepta referant. FRIDERICVS II. Imp. Aui uestigia vsque eo secutus est,

VI

14) Rhetius de status Roland. C. IV. §. 20. ubi, *Liberac*, inquit, et *imperiales ciuitates*, si non omnes, pleraeque tamen vsque ad HENRICI IV. Imp. aeuum non alio modo ab Imperatoribus, quam nunc *provinciales a principibus*, fuisse administratae.

15) III. Haerberlin Reichs-Histor. T. II. p. 321. et Tom. VIII. p. 255.

vt multas *Ducalium* suarum *ciuitatum* e nexu hoc exem-
 rit imperioque *immediate* subdiderit 16). Caeterum ne-
 gari nequit, hunc Imperatorem eiusque filium, HENRI-
 CVM VII. Rom. Reg. 17) postea ob rebellionem erga pa-
 trem exauctoratum, varias *Constitutiones* 18) in fauorem
 Prin-

16) de *Eslinga* et *Reutlinga* v. n. 7. de *Ulma* infra prolixius. de
Alsaticis quibusd. Ciuit. id probauit Cel. *Schoepflin* l. c. Tom.
 II. Sect. Geogr. Pol. inde a §. 512. et in Sect. Genealog. Hist.
 C. IV. §. 171 sqq. ubi et p. 282. generatim annotauit: „*Hohenstauffios, ad solium Imperiale euectos, ducalia sua iura cum*
imperatoris ita miscuisse, vt Aduocati Provinciales nonnun-
quam vtraque administrarent; vnde ablata iis Caesarea digni-
tate, non modo fiscalia, sed et patrimonialia Ducum bona ad
imperium redierunt. „

17) De hoc conferri meretur *Klumpf.* diff. de priuil. HENRICI
 VII. R. R. Francofurtanis de filiabus libere elocandis 1232. da-
 to. Altorf. 1730.

18) Huc pertinent (1) Const. FRIDERICI II. Imper. in fauorem
 Principum ecclesiast. data Frecht. VI. Cal. Maii (d. 26. April.)
 1220. (2) HENRICI VII. Rom. Reg. qua *confederationes*
 quae in Ciuitatibus *sine consensu Domini* initas reprobat. Dat.
 ap. Wormat. X. Cal. Febr. (d. 23. Ian.) 1231. Quis non videt, hoc
 dipl. de Ciuit. *mediatis* loqui? (3) *Eiusd.* Priu. Princip. eccles.,
 et saecular. eiusdem fere tenoris, cuius est illud patris sub n.
 I. alleg. datum *Wormat.* in Curia solenni Cal. Maii (d. 1. Mai.)
 1231. (4) FRIDERICI Imper. confirm. et amplif. huius a filio
 dati priuilegii. Exhibet hoc memorabile diploma ex autogra-
 pho in Archiuo Ciuitatis *Hallens.* Ven. asseruato cum not. et
 illuſtr. Dn. de *Ludewig* in reliq. MSt T. VII. L. IV. p. 515.
 it. cum variantibus lectionibus *Wöchentl. Hall. Anzeig.* v. I.
 1756. N. XII. Extat etiam apud Dn. ab *Hombheim* in Histor.
 dipl. *Treuir.* T. I. p. 711. Exemplar *Hallense* et *Treuirense*
 a se inuicem discrepant; a) illud *Auroa Bulla* (cuius ectypon
 vid. apud *Ludewig.* loc. cit. p. 519.) hoc non; b) illud *Aetum*
mensis Martio, hoc vero *mensis Maio*; c) illud Datum a-
 pud

Principum et *praecudicium Ciuitatum* promulgasse. Sed Imperator melius informatus illas partim expresse iterum fuffulit, partim ciuitatibus executioni illarum summopere resistentibus conuiuendo succurrit, ita vt effectu suo illae caverent 19); ex quo ipso *potentia ciuitatum* tum temporis, vti etiam ex his litteris *discrimen inter mediatas et immediatas* 20) quam luculentissime comprobatur. Fallunt igitur atque falluntur, qui ante *depositionem FRIDERICI II. Imp.* per totam Germaniam, imprimis per *Ducatum Sueviae* nullas prorsus extitisse Ciuitates Imperiales asserunt 21); licet nemo infitias iuerit, multas plenam suam immediatatem, plurimas maiorem libertatem huic aeuo debere.

§. IV.

apud *Vtinum* (gel. Anz.) s. *Väinatum* (reliqu. MSct.) hoc apud *Siladacum in foro Iulii*, et denique d) vtrumque *testes alios* exhibet. *Schannat* in Cod. Prob. Hist. Worm. p. 369. diploma producit, quod quidem materiam longe diuersam continet, *Hallensi* tamen, si *formam* spectas, per omnia simile est. Caeterum notatu dignum et a nemine, quantum mihi quidem innotuit, haecenus obseruatum est, hoc priuilegium *Fridericianum*, intuitu *Milliaris banniti*, Henricianum reformare et restringere, de quo infra vberius. Et denique 5) *FRIDERICI II. Imp.* vi cuius *communia consilia* etc., sine Episcoporum consensu in ciuitatibus (scilicet episcopalibus) constituta abrogat. Dat. ap. *Aquilegiam mens Aprilis 1232.* atque *Aurea Bulla* decoratum, vti apud *Hontbeim* l. c. apud *Schannat* vero loc. cit. p. 110. Dat. *Rauennae mens. Ianuar.* nec *A. B. munitum.*

19) Ill. *Haerberlin* l. c. Tom. II. p. 316. *Struben* l. c. T. V. p. 277. sqq. *Moritz* l. c. p. 460. sqq.

20) Dn. ab *Hontbeim* l. c. in not. ad alleg. diplom.

21) Contrarium de multis ciuitatibus erudite, vt solet, probauit *Cel. Heider* l. c. p. 150. sqq. cf. supra n. 7. 16 et 18.

§. IV.

*Tempore Interregni status Ciuitatum ambiguus
turbulentissimusque.*

SED cara illis deueniebat libertas haecce. Nam *de*
fenfore Iurium suorum legitimo *exauctorato*, et suprema,
quae impotentiorum vnicum est contra iniustas potenti-
orum aggressiones praesidium, *potestate iudiciaria* e Ger-
mania prorsus *exulante*, infelici illo tempore, quo Patria
Regem, si quidem habuit, saltem aut non vidit, aut non
agnouit nec venerata est, *Interregno* videlicet, quod vo-
cant, *Mugno 22) status Ciuitatum* non poterat non esse ad-

22) Vtrum bene, nec ne, aliis determinandum relinquo. *Con-*
tra Interregnum more suo eruditissime scripsit Illust. *Gebauer*
in vita *Richardi Rom. Reg.* et quidem in *sepulcro*, quod vo-
cat, *interregni* a pag. 465-555. Recentiores plurimi illum
sequuntur. Rationes huius sententiae succincte profert, no-
uasque addit illustr. *Haebelin* l. c. Tom. II. p. 183-189. Con-
trariam et antiquiorem thesin fouet Clar. *Oetter* in f. aufer-
weecten *Interrega* Frf. 1752. 8. qui etiam in f. II. Versuch ei-
ner Gesch. des Burggraft. Nurnb. p. 481. sq. dubia nonnulla
contra *Gebauerum* profert, sed n. 1. de facto, n. 2. ex inter-
pretatione nimis arbitraria, et denique n. 3. ex supposito plane
falso concludit: exstat enim ap. *Hund.* in *Metrop. Salisb.*
P. I. p. 54. utique diploma *RVDOLPHI* de 1275. vbi ipse
RICHARDVM inclyt. *Rom. Reg. suum Praedecessorem* no-
minat. Melius rem suam pro defendenda existentia *Inter-*
regni egit Vir plur. reuer. *Mart. Gerbert*, *Congreg. San-*
Blas. Abbas, in opere pretiosissimo splendidissimoque *Codice*
scil. Epistolari RVDOLPHI I. R. R. nuperrime edito, et qui-
dem in *Fast Rudolph.* per tot. Cap. III. et in not. eruditiss.
ad *Epist. III. Lib. III. p. 143. sq.* Liceat ergo nobis in tanta
tantorum virorum controuersia, si non rem, saltem ob bre-
uitatis studium, vocem retinere, ita vt cum ipso *RVDOL-*
PHO

admodum *ambiguus turbulentissimusque*. *Principes* tam Ecclesiae quam Saeculo atque *militēs*, Ciuitatibus Imperii, teste *Tribemio* 23), *in*fenſi, earum libertates euertere ſummis nitebantur viribus 24). Graſſationes, depraedationes, ſpolia, incendia, homicidia, iniuſta telonia, vexationes innumerabiles; nullum Ius, niſi fortioris; bellum omnium contra omnes; anarchia vbique. Sed non cum *externis* ſolum, verum etiam cum *internis hoſtibus* dimicandum erat *ciuitatibus*, praefertim *Episcoporum ſedibus*, vbi atroces inter clerum et ciues diſſenſiones ac pugnae, perſaepe violentae omnia turbarunt. *Argentina*m 25), *Auguſtam* Vind. 26), *Colonia*m 27), *Spiram* 28) et denique *Wormatiam* 29) hic nominaffe ſufficiet. Quid? quod *Ciues ipſi* eiusdem Ciuitatis in factiones ſciſſi, in propria ſaeuiebant viſcera, et vel inter *ipſos primores*, vti *Baſileae* id *Pſittacos* inter et *Stelliferos* 30) factum legimus, vel inter *hos et plebeios*, vti

B 2

Colo-

PHO I. vi ſententiae Norimbergae 1281. pro Io. de *Auernis* contra Com. Hannonienſ. latae, tempus inde a deſiſitione *FRIDERICI II.* ab *INNOCENT. III.* in Conc. *Lugdun.* a. 1245. facta vsque ad *RUDOLPHI* noſtri electionem 1273. *Interregnum* dicamus.

- 23) *Annal. Hirſaug* ed. San - Gall ad a. 1254. "*Eſſi maior pars Teutonicorum, inquit, WILHELMUM ſequeretur vt regem, plures tamen ex militarium ordine, praedam malentes, quam pacem, imperii ciuitatibus erant inſenſi.*"
- 24) *De Suenicis et Alſaticis* id teſtatur *Schoepſin* l. c. T. II. p. 554.
- 25) *Idem* l. c. p. 308.
- 26) *Perill. a Stetten* l. c. C. VI. *Heider* l. c. inpr. integr. C. XIII. et XIV.
- 27) *Apolog. Archiep. Colon.* App. Doc. p. 15. ſqq.
- 28) *Lehmann* Chr. Spir. L. V. c. 96. 101. 114.
- 29) *Moritz* l. c. et *Schannat* Hiſt. Worm. p. 368. ſqq.
- 30) *Faſt. Rud. San - Blaf.* p. 39.

Colonienses, 31.) Monetarios et officiales, vulgo *Rieberzeit*, ao. 1258. et seqq. e Vrbe euicentes, exemplum nobis praebent, acerrime dimicatur.

§. V.

Ciuitates libertatem suam in statu tam turbulento variis modis tueri allaborant, inpr. per mutua Foedera.

CONTRA tot tantaque mala *variis*, prout quaelibet poterat, *modis* sibi prospiciebant, *suamque libertatem tueri* allaborant *Ciuitates Imperiales*. Quaedam, iniuriae temporum cedentes, *cum aduersariis*, in graue non raro iurium suorum detrimentum, *transigebant*. Aliae e potentioribus terrae *Defensores* pactitios *Ducesque militum* grandi mercede conductos sibi eligebant. Sic *Turicensis* 32) a Dynastis *Regensperg.* et *Argentinesis* 33) ab *Episcopo* vexati; vri et ea pars *Ciuum Basileensium* 34), qui *Stelliferos* sese nominabant, *RVDOLPHVM Habsb.* adhuc *Comitem* in defensorem et ducem suum accierunt. *Augusta Vind.* 35) tuitionem ac defensionem contra *Hartmannum*, *Episc.*, *Com. Dilling.* a *Conradino* vltimo *Sueuia* duce et *Sicil. Rege*, et a *Ludouico*

31) *Apol. Colon. cit. app. Doc. p. 18. seqq.*

32) *Tschudl Chron. Heluet. T. I. p. 164.* „Da schickten die von Zürich zu Graf RVDOLPH von Habsburg, und bathen ihn, daß er Ir Stadthauptmann welt sin, und Si zu des Richts Handen welte schirmen, his daß ein Röm. König erwelt würd: so weltend sie im hulden und Gehorfame dero Lit leisten, da was Gr. Rudolph der Sach fast fro; — fur gen Zürich, und taet man Im Huldigung, und schwur Er hinwider der Statt auch...“

33) *Schoepflin l. c. T. II. p. 308.*

34) *Tschudl l. c. p. 176. Fast. Rud. p. 39, et 55.*

35) *P. v. Stetten l. c. T. I. p. 74.*

auxilio, conuenerunt 42). Caeterum *non eadem* omnium *Ciuitatum* tempore Interregni fors fuit atque *conditio*, plerarumque vero *dubia et deterior*, id quod vel exinde patet, tum, quod *Ciuitates, Pfsalburgeros* 43) in quorum receptione tamen illis magnum virium suarum augmentum et praecipuum tempore belli praefidium erat, se non amplius esse recepturas, id quod arctissima Caesarum mandata paullo ante efficere vix poterant, Principibus sponte pollicerentur; tum, quod tot ciuitates in interregno iniuste *oppressus* a RVDOLPHO I. R. R. Imperio iterum *vindictas* et in integrum quasi restitutas fuisse, historia huius Imperatoris, quam ordinis ratio nunc excipit, luculentissime doceat.

§. VI.

RVDOLPHI Habsburg. electio et regimen in Historia
Ciuitatum Imperialium memorabilissima Periodus.
Incipit hic iuuenilis earum Aetas.

GERMANIAE sic per decursum multorum annorum miserabiliter laceratae vt Rex, Tutor et Caput eligeretur atque praeponeretur, Boni omnes optabant. Ipse *Pontifex* et *Clerus*, ob ineffabiles iniurias ecclesiis, durante Interregno, vel ab ipsis, qui eas tueri deberent, Aduocatis illatas, nouam electionem vrgebant. Conueniunt ergo Principes *Electores, Wernero* Archiep. *Moguntino* conuocan-

42) Cuius formula habetur ap. Dn. de *Gudenus* in Cod. dipl. Mogunt. T. I. N. 336. p. 744.

43) De *Etymol.* h. vocis v. de *Ludewig* reliqu. MSC. T. VII. p. 538. Act. Erud. Lipf. Cal. Sept. 1734. p. 412. Optime nomen et rem explicauit, *historiamque de Pfsalburgeris* succinctam vt consuevit, ex primis fontibus tradidit Ill. *Haebelin* l. c. T. II, p. 319. 199. et T. VIII, p. 278. 199.

cante 44), mense Septembri 1273 in Ciuitate *Francosurta-
na* ad M. Confluit ibi ingens hominum multitudo, to-
tusque Populus Germanicus expectatione plenus oculos
animumque ad hanc electionem dirigit. RVDOLPHVS,
Comes *Habsburg.* et Landgravius *Alsatiae superioris*, ad
instantias et laudes LVDOVICI Seueri, Com. Pal. et
FRIDERICI, Burggrauii *Norimbergensis*, disertissimorum
Principum 45), faustissimis auspiciis, vnanimiter in *Re-
gem*

44) Teste *Alberto Argent. ap. Vrstisum P. II. p. 100.*

45) His Princip. intime inuicem iunctis fortuna *Hobenstauffio-
rum* labens, infantia *Conradini* et anarchia temporum prae
aliis in utilitatem suam cedebant. Multum iis iam antea cum
RVDOLPHO, Comite *Habsburgico*, sibi, siue calliditatem,
siue fortunam spectes, simillimo, erat commercium, et
certe nonnihil eorum intererat, vt Rex eligeretur, qui tem-
pore interregni facta et acquisita confirmaret, nouasque ad-
deret gratias. Spem illos non fefellisse, historia docet; licet
huius loci non sit, singularem plane atque summum RVDOL-
PHI in illos fauorem pluribus ob oculos ponere. Id vnicum
addo, quod ego quidem per haec omnia, cum primis vero,
quod FRIDERICVS Burggr. de filiabus RVDOLPHI, tribus
Electoibus, *Bauro* scil. *Saxonico*, et *Brandenburgico* in matri-
monium collocandis, sponsonem suscipere potuerit, ad creden-
dum induceret, hos principes, saltim *Burggrauium* cum RVDOL-
PHO iam antea de electione collulisse; ni *Imperatoris* ipsius
protestationem *de nullo prorsus ambitu commisso* in dubium
vocare nefas esset, cf. *Fast. Rud. San-Blaf. p. 43.* Caeterum
rem de *Filiabus RVDOLPHI Albertus Argent. ap. Vrstis l. c.*
ita refert, vt LVDOVICVM *Bav. Com. Pal. FRIDERICVM*
Burggrav. praesentem sic alloquentem introducat: „ Si Rv-
„ DOLPHVS praefatus promoneretur in regem, quomodo
„ essem ab eius laesione securus? Habetne aliquam filiam,
„ quam mihi daret in vxorem? Et illo afferente, quod Rv-
„ DOLPHVS sex haberet filias, et de danda sibi vna, sub
„ omnium bonorum suorum hypothecca, Duci cauente, Dux
„ annu-

gem eligitur electusque paullo post *Aquisgrani* cum vxore GERTRVDI Hohenbergica, quae post coronationem ANNAE nomen assumpsit 46), ritu solenni inauguratur coronaturque. Et profecto habent *Ciuitates imperiales*, quod de hac electione sibi gratulentur. Erat enim RVDOLPHVS pacificus, bellicosus, magnanimus, sapiens, laboriosus, strenuus iniuriarum vindex, et vt certa Ciuitas Illi de obrento imperiali diademate gratulabunda se exprimit 47), contra hostes fidei clypeus, iuris defensor, amator aequitatis, extirpator malitiae, sedator scandali, et refugium impotentum. *Regimen* ergo RVDOLPHI, vt intuitu totius Imperii, ita et potissimum respectu *Ciuitatum Imp.* memorabilissimam efficit *Periodum*. Celeberr. *Schoepflin* 48) statum Ciu. *Argentinae* secundum *Actates* depingens, eidem nostra cum periodo *initium Iuuenilis Aetatis* assignat. Idem de plurimis *reliquis Ciuitatibus*, quamquam *Argentina recentioribus*, ideo quoque praedicari potest, quoniam sub RVDOLPHO I. *incrementa illarum*, tam ob frequentia *priuilegia* Caesarea *ad instar veterum*

„annuit *Moguntino*. Quod audiens Dux *Saxoniae* et *Marchio Brandenburgensis*, qui et ipsi non habebant vxores, „*receptis cautionibus* de dandis sibi RVDOLPHI filiabus, „*similiter consenserunt*, sicque *concorditer* est electus.”

46) Id quod multos seducit scriptores, vt *Gertrudem* et *Annam* diuersas fuisse personas erronee arbitrentur, et per consequentiam RVDOLPHO I *tres* attribuunt vxores, cum tamen *duas* tantum habuit, GERTRVDEM f. ANNAM *Hohenbergicam*, matrem foecundissimam, et AGNETEM f. ELISABETHAM, filiam HVGONIS IV. Ducis *Burgundici*, quam 1284. duxit, ex qua vero nullam sobolem procreauit, v. *Cod. Rud. San-Blas. de illa* p. XIII. 7. et 32. et de hac p. CXL.

47) *Ibid.* L. I. N. XI. p. 15.

48) *Alfat. illustr.* T. II. p. 306.

terum Ciuitatum iis indulta, tum ob *mutua* cum antiquioribus et potentioribus inita *foedera*, magis *subitanea* erant, ac sub anterioribus Imperatoribus.

§. VII.

Ciuitates RVDOLPHO I. Homagium praestant, in signum immediatae subiectionis;

PRIMA RVDOLPHI, optimi maximique Germaniae restauratoris, cura, erat, vt, receptis ab omnibus *fidelitatis sacramentis atque homagiis*, tranquillitatem publicam pacemque e possiminio quasi reuocaret, optimoque, quo aeuum id ferebat, modo restauraret. Observantia nimirum tum temporis fuit, vt Rex neo-electus homagia atque iuramenta vassallitica a Principibus, Comitibus aliisque Imperii Vassallis atque Subditis statim *post Sollemnia Coronationis* 49) vel in primis eius Comitibus receperit, et dein *principales Imperii Ciuitates peragraverit*, homagium ab illis *recepturus*, statumque earum civilem ordinaturus. Virumque a RVDOLPHO quoque factum est 50) „Sub *Francis* ptimisque *Germanicis Impp.* obtinuit, vt

49) Post sollemnem inaugurationem *Aquisgrani* celebratam RVDOLPHUM. arrepta S. Cruce loco deficientis sceptri, *iuramenta fidelitatis et obedientiae a Principibus* tam eccles. quam saecularibus, ob absentiam Sceptri id ab initio recusantibus, accepisse, testis grauius atque coaeuus est *Henricus*, Praep. *Oetting.* ap. *Oesfel* l.c. T. I. p. 687. cf. *Fast. Rud. San. Blas.* C. IV §. 8. p. 46.

50) Prius probat not. praec. *posterior* vero *Hagenus* ap. *Hier. Pex* *Script. rer. Austr.* T. I. col. 1085. d. „Do (finitis scil. „Com. Norimb.) *fur Chunig RVDOLFF zu allen Stetten.*
C „und

vt iis non solum Duces et Comites, sed et milites gregarii et ingenui omnes fidem suam adstringerent. Memorante *Wipone* in *Vita Conradi Salici*. Donec ipsi Regionum Reitores suo nomine a subditis iusiurandum acceperunt. Idque XIII. Saec. iam in vsu fuisse ex *Spec. Saxon.* l. 3. art. 65. cognoscitur, 51). Nostro ergo aevo *Homagii* praestatio Caesari facta signum est *Immedietatis* in contradictione ad *Landfassiatum*, ideoque ciuitas quaecunque *Rudolpho I.* homagium praestitit, praesumptionem *Immedietatis* suae et *qualitatis Ciuit. Imperialis* urgentissimam prae se habet; licet eodem tempore et aliis per *Sacramenta* obstringeretur 52). In regula *Homagium ab omnibus ac singulis Ciuibus Imperatori praesenti* vel eius *Commissariis* personaliter praestabatur; nonnunquam vero etiam *absenti* per *deputatos Ciuitatis* 53), sed personaliter reitendum, si Caesar ipse postea ciuitatem primum adierit, idque postulauerit; quod hodie fecus. Haec reitatio interdum *plus quam una vice*

„und richtet allenthalben, waz do waz ungeschlechtes.“ Verum illum iam ante haec comitia plurimas Ciuitates *Rhenanas, Alysicas, Helueticas et Sueuicas* inuississe, diplomata eius testantur, cf. III. *Haerberlin* l. c. T. II. p. 530.

51) Sunt verba celeberr. *Hertii* in dissert. de subiect. territor. §. 13. sq.

52) Iurant E. gr. Ciuit. Imp. *Episcoporum* hospitia, his *treu und hold zu seyn, als freye Bürger* etc. Quod Iurament. vero *subiectionem* non inducit, v. III. *Struben* l. c. T. IV. p. 167. *Heider* l. c. p. 45. et 137. *Knipschild* de Ciuitat. L. II. C. IX. n. 48-50.

53) E. gr. Ciuit. *Parma* fidelitatis iurament. *Nunciis RVDOLPHI* Reg. praestat. *Fast. Rud.* cit. p. 70, *Mediolanenses* vero id denegant, sed postea ad *RVDOLPHVM*, ceu *dominum suum proprium*, reuersi id per *legatos suos* 1275 praestant. *Cod. Rud. Ssn-Blaf.* L. II. N. VII. p. 68. et N. XLII. n. 1. p. 115.

ce 54) fiebat, inprimis si ciuitas ob renitentiam aliaque contraria molimina de gratia Caesaris exciderit, eidem vero denuo restituta fuerit. Priusquam autem Ciuitates Regi iurabant, *confirmationem iurium et priuilegiorum suorum generalem* ab illo sibi expetere et obtinere solebant 55) et historia edocti omnes scimus, illas *Regibus hanc confirmationem denegantibus ipsum* quoque *Homagium* quandoque *denegasse*. Quaedam id ex alia ratione denegarunt, illa scilicet, quod se *ab eius praestatione per priuilegia specialia exemptas* esse asserant, quam immunitatem eximiam de *Vlma*, patria carissima, *Lubeca*, et *Argentina* praedicant scriptores nonnulli 56).

§. VIII.

Non vero illimitatae.

QVOD vero vim atque effectum Homagii attinet, is ciuitatibus cum reliquis statibus est communis, quidquid detrectatores nonnulli Iurium Ciuitatum de deteriore harum conditione et maiore subiectione exinde oriunda

C 2

somni-

- 54) RVDOLPHVS a Ciuitatibus Romandiolae homagium exegit. 1) 1275. per Nuncios suos, *Beringerum*, Mag. Ord. S. Io. Hierosol. et *Bering.* Com. de *Wertimburg*. 2) 1276. per Gubernat. *Henr.* Com. de *Fürstenberg*, et denique 3) 1277. per *Rud.* praefect. Reg. *Scrini*. Sed Pont. *Gregor. X.* eiusque successor *Innocent.* grauiter id tulerunt; hinc Imperator haec iuramenta d. 16. Cal. Mart. 1279. renocauit. v. Cod. *Rud.* San-Blas. p. III. sqq. et 152. sqq. cf. Ill. Ern. *Spier* tr. doctiss. de *Rud. I. Aurea Bulla* etc. Baruth 1774. in 4. ed. in app. p. 51.
- 55) *Augustam* Vind. R v d. I. m. Mart. 1276. in Comit. praesenti, confirmatis antea ab illo auctisque iuribus et priuilegiis, Homagium praestitisse, perhibet Magnif. a *Stetten* l. c. T. I. p. 77.
- 56) *Europ.* Herold I. Th. p. 171. de *Strasburgo* vero spec. ill. *Schoepflin* T. II. p. 319.

somniant 57). Vtrumque, tam *sacramentum Fidelitatis*, quod *Principes*, quam *Homagium*, quod *Ciuitates* praestant, est Tessera subiectionis et agnitio superioritatis Caesareae. Vtroque iurant *dem Kaiser getreu, bold* (*gemürtig und geborsam zu seyn*). Vterque hoc respecta est *subditus*, vti vterque alio est *Status*. Prouti ergo nemo et vel leuissima Iuris Publici medii aevi cognitione tinctus, Principes per Sacramenta RVDOLPHO Imp. praestita ad *infinitam et illimitatam subiectionem* 58) illi obligatos statuet, *idem* quoque de effectu *Homagii Ciuitatum* vt sentiat, necesse est. Hinc sibi ipse obloquuntur et ab vna parte *Machinauellismum*, ab altera *Monarchomachismum* sapiunt principia eorum, qui eodem tempore, quo Principibus superioritatem territorialem vindica-

57) Somnia haec erudite profligauit *cel Wildvogel* in Dissert. de Exerc. Iur. circa Sacr. Civitat. Imp. Lib. Protest. Ien. 1713 hab. §. 13. it. *Knipschild* l. c. L. II. C. I. n. 69-74. it. integr. C. IX. cf. ill. *Putteri*, (quem summum celeberrimumque Iuris publici Doctorem, *almae Georgiae Augustae*, cui, siue summorum virorum institutionem doctissimam, siue praetiosiss. instructissimaeque *Bibliothecae Vniuersitatis publicae* beneuolam vsus concessionem mente reuolnam, grates debeo immortales, Decus, et meum in hac scientia *Praeceptorem* venerari fortuna mihi contigit exoptatissima) Instit. Iur. publ. germ. L. I. C. VII. §. 49-53. Quid? quod alii conditionem Ciuitatum Imper. ex eo ipso, quod *Iuramentum Vassallicum non praestent*, meliorem esse contendunt, ac Principum, qui et *subiectio et vassallico nexu* Imperatori adstringuntur v. *Coring*, ad *Lamp*. §. 8. p. 141.

58) *Subiectio* est *correlatum superioritatis et imperii*. Quodsi hoc est limitatum, nec illa illimitata erit. Et quot limitibus potestas Caesarea nostro iam aevo circumscripta fuerit? quantum ciuitates iam tum temporis, vt reliqui status, valuerint, historia docet et haec dissertatio depromptas ex illa probationes

dicare student, in Ciuitates quicquid Caesari libuerit, id potestatis ei attribuunt, eumque tum temporis neque ad Priuilegia ab Antecessoribus legitime et titulo perpetuo indulta, neque ad bonas Ciuitatum consuetudines earumque Iura quaesita seruanda adstrictum fuisse asserant. Egregium *contrarii exemplum*, si in re tam euidenti vlla probatione vel exemplo opus est, deprehendimus in literis Ciuium *Basileensium* ad RVDOLPHVM statim post eius electionem datis gratulatoriis 59), in quibus de promotione RVDOLPHI gaudent, ei pro huius certificatione et adiecta *promissione Caesarea de confirmandis Ciuitatis suae iuribus et bona consuetudine, quae est apta legum interpretis*, gratias agunt, seque vicissim paratos pollicentur, ad suae Mai. imperia et mandata, *prout iustum fuerit et consonum aequitati*, pro qualitate virium exequenda., Ita se exprimit illa ipsa Ciuitas, quam RVDOLPHVS, accepto in Castris ante *Basileam* nuncio de sua Electione laetissimo, ab obsidione iam liberauit; ita loquuntur Ciues pridie adhuc dum hostes, quibus de hoc Nuncio terrore quasi panico percussis Rex, seposita omni ira atque vindicta, magnanimiter ignoscit totique Ciuitati et Pacem et salutem et conseruationem Iurium et Libertatum gratiosissime annunciat.

§. IX.

Status Ciuitatum Imp. sub RVDOLPHO I., Pacis Publicae restauratore, sit quietus magis, securus atque legalis.

SED non solum huic ciuitati, verum *omnibus* quocumque

C 3

bationes tradit. Subiectio ergo RVDOLPHO per Homagia sancte promissa intelligitur cum clausula: *salua imperii formula: saluis, extra casum imperii eminentis, iuribus legitime quaesitis.*

59) Ext. in Cod. Rud. San-Blaf. L. I. N. VIII. p. 13.

que aliis, teste *Volckmaro* 60), *pax et salus* nunciatur. Tale *RVDOLPHVS I.* de *propensa sua in Ciuitates voluntate* pronouque *Pacis studio* statim in limine regiminis edidit documentum; talia edidit perplura illoque luculentiora post regimen Imperiale in se susceptum. Iam in Curia *Aquigranensi* ob eius inaugurationem et Principum frequentiam solenniissima, de *pace restituenda* cum Statibus Imperii tractauit. Ibi inter alia *Engelberto II.* Aepisc. *Coloniensi*, cui de sua electione multum debuit, litteras dedit, quibus promittit, se nec Rhenum nec Mosellam transiturum esse prius, quam ad dissidia illum inter et *Ciues Coloniaenses* agitata componenda, bona sua officia atque auctoritatem interposuerit 61). In *Comitiis* dein *Norimbergensibus*, teste *Mutib* 62), eundem animum pacificum declarauit, ad *querelas ciuium mercatorumque*, ob infecuritatem viarum, apud se depositas, *grassationes* sub capitis et bonorum poena vetuit 63) et eodem fere tempore *litteras encyclicas de pace seruanda et vt sibi debitam exhibeant obedientiam*

60) Ap. *Oesl* Src. rer. Boic. T. II. p. 529.

61) Dat. *Aquisgrani* V. Kal. Nov. (d. 28. Oct.) 1273. Ext. ap. *Lü-nig* Spic. eccl. Cont. P. I. p. 374. *Imperatorem* promissis suis mox stetitisse, exinde verosimile est, quod paullo post integrum fere mensem *Novembr.* h. a. *Coloniae* transegerit, vt ex eius dipl. d. 3. 5. et 21. Nou. *ibidem* datis adparet, v. *Georgisch* reg. chron. diplom.

62) In Chron. Germ. lib. 21. „*Primum omnium consuevre patriae*
„*cupiens RVDOLPHVS, post electionem et acceptam Aquis-*
„*grani coronationem, Norimbergam conuocauit omnes Germ.*
„*Principes et Magistratus. In frequenti igitur Principum*
„*confessu RVDOLPHVS testatus est animi sui propensam vo-*
„*luntatem ad euehendam Germaniam imperium et imprimis*
„*ecclesiae pacem.*”

63) Cod. *Rud. San - Blaf.* p. 55.

am ad vniuersos Status emisit 64). Mandato huic iniuste renitentes minis armisue ad officium reduxit. *Ottocarus*, Rex Bohemiae, Austriae vsurpator, *Henricus*, Bau. Dux, et, qui a partibus eius stabant, quindecim *Sueviae Comites*, e quibus *Tritbemi* 65) *March. de Baden*, *Com. Eberbardum de Wurtemberg* 66), *Com. de Montfort*, *Com. de Helfenstein*, et *Com. de Dockenburg* nominat, *Thuringiae Proceres*, et *Nobiles*, *Abb. S. Galli*, *Com. Sabaudiae*, *Bernates*, *Confluentini*, *Mediolanenses*, *Columbarienses* etc. partim eius auctoritatem, partim arma victricia, vti et denuo eius magnanimitatem et clementiam, idque saepe plus quam vna vice, experti sunt. Sed non nisi coactus arma sumsit *Imperator* pacificus, ideoque omnem nauauit operam, vt *paces publicas* mox *particulares*, mox *vniuersales*, sed proh! dolor ad breue tantum tempus duraturas, vt iurent Status inter se, adegerit, easque plerumque suomet etiam iuramento firmauerit. „*Rudolphus* Rex, ita habent *Annales Colmarienses* 67), circa Festum Iacobi 1284 *ciues Rbeni ciuitatum WORMATIAE* conuocauit, iuramenta primo facta, *secundario per iuramenti vinculum confirmauit.*„ Et paullo post 68): „*Calend. April.*

64) Ext. *ibidem* L. I. Ep. XV. p. 20.

65) Chron. Hirsaug. ad a. 1274. vbi addit: „*Huius maior et principalior causa conspirationis fuit, quod RUDOLPHVS Rex, amator iustitiae et pacis, latrocinia ei depraedationes interdixit nobilibus regni sub poenis et censuris magnis.*”

66) De *Com. huius*, requiei nescii, moliminibus et perpetuis fere cum *Caesare* et *Ciuitatibus Sueviae Imperialibus* simultatibus alibi commodior dicendi locus erit.

67) Ad a. 1284 ap. *Vrßif.* P. II. p. 20.

68) Ad a. 1288. *ibid.* p. 23.

April. 1288. Rex RVDOLPHVS, Episc. Argentinenſis et *Ciues Argentinenſes* et domini terrae, in *Columbaria pacis foedera* iurauerunt. „ In *Comitiis*, 1281. *Moguntiae* habitis, memorabilem illam *pacem publicam* cum Episcopis, Principibus, Comitibus, Dynaſtis, Miniſterialibus et *Ciuitatibus Imp.* Germaniae inferioris ad *Quinquennium* ſtabilitam *Teutonico Sermone* promulgauit 69). Eiuſdem Argumenti eſt illa, quam a Statibus *Franconiae* ad *Quinquennium* pactam *Norimbergae* m. Sept. h. a. confirmauit RVDOLPHVS 70). Vtraque in *Comitiis Herbipolenſibus* 1287. ad *Triennium* prolongata et in *Egramis* 1289 atque *Erfordienſibus* 1290. cum noua prorogatione ad alios *Imp.* Status extenſa eſt. *Ciuitates Imperiales nullibi excluſae* erant, et quum Imperator ſpeciali inſuper protectione atque cura *ſingularum tranquillitatem et ſalutem* commendam ſibi habuerit, non potuit non *Status illarum*, dubius antea atque turbulentus, deuenire *longe melior, quietus magis atque legalis*.

§. X.

Ciuitates Imp. durante Interregno iacturam Libertatis iniuſte paſſae a RVDOLPHO in integrum reſtituuntur.

FERVIDO eodem zelo, quo *Pacis Publicae* curam gerebat optimus Imperator, *ditiones Imperii Ciuitatesque*, tempore *Interregni* ab eo ablatas, colligere et ad *Imperium*

69) Ex Autogr. *Guelpherb.* cura et fide Dn. *Woebneri* tranſſumtum inſtrumentum huius pacis, cum variant. lectionibus, dedit plur. rever. Abb. *San-Blaf.* in Cod. *Rud.* Aucuar. diplom. p. 217.

70) Inſtrum. hui. confirm. exhibet *Schilter*, ad Tom. II. Theſ. Antiqu. Teuton. paralip. p. 9.

um reuocare 71) annis est. „ RVDOLPHVS Rex, inquit *Anon. Leobensis* 72), venit in *Spirensium* Ciuitatem, vbi conuocatis Nobilibus praecipit, vt ea, quae ad Imperium spectant, abducta et ablata indebite non differant resignare. „ Plurimi metuentes regiam minationem, quae possederant, teste *H. Sterone* 73), voluntarie redderunt. Sponte id facere nolentes armis coegit RVDOLPHVS et hoc modo multas *Ciuitates Imperiales*, inpr. per *Sueuiam, Franconiam et Alsatiam* ab Episcopis vel Nobilibus

- 71) Pronocare hic potiff. solent ad sentent. RVDOLPHI in Cur. Soll. Norimb. V. Idus Aug. 1281. latam, vigore cuius omnia, inde a deposit. FRIDER. II. ab antecessoribus donata, confirmata seu facta de rebus vel bonis Imperii, irrita declarat, ni maioris partis Princip. Elect. suffragiis adprobata fuerint; sed, cur huic sententiae parum vis atque auctoritatis tribuendum sit, rationes, si lubet, vide ap. ill. *Gebauer* l. c. p. 411-420. et in *Cod. Rud. San. Blas.* p. 143. Adde litteras consens. Elect. *Moguntini*, quibus ratione terrae *Alof.* etc. pro *Io.* de *Auenis* in Curia quondam *Wilbelmi* Reg. iudicata et a RVD. I. Nonis Aug. 1281. E. paullo ante sententiam facta antecess. irrita declarantem, confirmata, a. 1283. ratihabet apud *de Gudenus* C. D. M. T. I. p. 805. En ergo post hanc sententiam *Ratihabitionem Electoralem Factorum Wilbelmi*, vt Confirmatio Caesarea et OTTONIS, March. *Brandenburg.* quas *Durand.* Thes. anecd. col. 1161. et 1163. exhibet, illam mox praecesserant, et en! nouam rationem, ob quam dictam sententiam, quam nonnulli inepte *Constitutionem* vocant, cum *Gebauero* sub- et obreptite a *Io.* de *Auenis* impetratam, saltem effectu suo destitutam et executioni non mandatam, credamus.
- 72) Ad a. 1274. ap. *Pez* l. c. T. I. coll. 841. b.
- 73) Ad a. 1277. ap. *Freber* T. I. p. 563. *Comites, Barones et Communitates castra et ciuitates et terras, quas tempore vacantis Imperii, scil. a temporibus FRIDERICI olim Imp. occupatas tenuerant, RVDOLPHO voluntarie resignarunt.*

libus oppressas, in statum *pristinæ suæ Immedietatis atque Libertatis* restituit 74). ALBERTO, Duc. Sax. et ALBERTO, Duc. Brunsvic. iniunxit 75), vt idem, intuitu *bonorum in Saxonia et Thuringia*, nominatenus in Ciuit. *Lubeca, Goslaria, Mülbusha et Nordbusha ab Imperio auulforum*, faciant. Idem *Iudices Prouinciales* in Commissis habebant. Quare *Hainr. de Werdenberg*, Langr. Super. Sueuiae, nomine Caesaris, a Conu. Monialium in *Bündt* editionem tituli possessionum quarundam postulauit 76), et ipse Imperator, Oppidum *Seligenstadt* ad imperium pertinere contendens, ab Aepisc. *Moguntino* id possidente, licet valde desuper protestante, vt titulus sibi edatur, praecepit 77). *Paterniacum* (Peterlingen) hodie elegans *Bernensis* Reip. oppidum, et *Murten* Comiti *Sabaudiae* 78); *Landauiam*, in veteri *Spirigouia* sitam, Comiti de *Leiningen* 79); *Mülbfium* in *Sundgouia* et Aduocatiam *Colmariae, Kaisersbergae* aliarumque *Alsatiae* Ciuitatum vsurpatam Episcopo *Argentinesi* 80); *Augustanam* quoque Episcopo *Augustano* 81) eripuit, imperioque recuperauit. Oppidum *Selestadiense* (*Schlezstadt*) cuius dimidia Pars Iurisdictioni Praepos. *S. Fidis* suberat, Imperiali totum vindicauit 82). Ciuit.

Wien-

74) *Nacler Chronogr.* Vol. 2. fol. 855.

75) d. 27. Sept. 1277. v. ill. *Haebelin* l. c. T. II. p. 555. quod mandatum 1279. repetiit, et loco Duc. Brunsv. ad Marchiones Brandenburg. direxit. Ill. *Struben* l. c. T. IV. p. 94.

76) *Wegelin* v. d. *Landuogt.* in Schwab. App. Doc. N. 25. p. 31.

77) A. 1284. ap. Dn. de *Gudenus* l. c. T. I. p. 810. sq.

78) *Albert* Argent. ad a. 1289. ap. *Vrstif.* P. II. p. 104.

79) *Schoepflin* Alf. ill. T. II. p. 398.

80) *Idem* p. 423. et *Heider* l. c. p. 465.

81) *Heider* l. c. p. 405.

82) *Schoepfl.* l. c. T. II. p. 381.

Wiennam, Imperio restitutam et nominatenus in Pace cum *Ottocaro*, Reg. Bohem. pacta comprehensam, in gratiam et tutelam recepit 83). Et quis omnia Gloriosissimi Caesaris, ad recuperandum Imperii Patrimonium, sapienter coepta feliciterque gesta enumerabit?

§. XI.

Nouae conduntur et ad instar aliarum priuilegia nanciscuntur.

HABD vero de numero *Ciuitatum* per recuperatas et ab alieno iugo liberatas a se aucto contentus, multarum insuper libertatis primus Auctor Statorque fit. Vicis quam plurimis Caesar *Ius Ciuitatis* (Stadtrecht), cuius concedendi potestatem, ceu Regale Ius, et in terris mediatis sibi adtribuebat, gratiose indulgit, nouasque suas plantationes variis priuilegiis exornauit. In *Alsatia*, sub eius Regimine, XI. nouae Ciuitates, non quidem omnes Imperiales, numerantur 84). Oppida *Arau*, *Biel*, *Braubach*, *Friburg* in *Brisgouia*, *Meyen*, *Pappenheim*, aliaque, *Ciuitatum Imperialium Iura* ab eo consecuta sunt; sed caueas velim, ne illa ideo statim *immediata* dicas 85). Accidit enim nonnunquam, vt *RVDOLPHVS* *Oppidis Pro-uincialibus*, vel ad proprias illorum petitiones, vel ad preces Dominorum, qui eximia Ciuit. Imperialium Iura

D 2 aegre

83) v. Laudum Concord. h. Dat. in Castris ante *Wiennam* X. Cal. Decbr. 1276. in Auctuar. dipl. Cod. Rud. San-Blaf. p. 200. Verosimiliter Priuil. *RVDOLPHI* sine die et Consule Ciuitati *Wiennae* datum et a *Georgisch* in reg. Chron. dipl. ad a. 1279; relatum huc pertinet.

84) *Schoepstin* l. c. T. II. p. 276.

85) Ill. *Haebelin* l. c. T. VIII. p. 722. et ill. *Struben* l. c. P. IV. p. 100.

aegre ferentes, omnem dabant operam, vt suis quoque, in illarum saepius detrimentum, interdum et in proprium, euentu ita ferente, praeiudicium, indulgerentur, libertates, priuilegia et *Iura* huius illiusue *Ciuitatis immediatae concesserit, salua tamen illarum medietate*. Sic *Ciuitati Biello*, (Biel 86) Municipio Episc. *Basileens.*, ob specialem dignationem et dilectionem erga HENR. Episc. omnia *Iura*, quibus *Ciues et Maior Ciuitas Basileensis* vtuntur, integraliter fruenda impertitur. Ad eiusd. Episcopi, Secretarii Regii, ob grata et placita purae deuotionis insignia, prudentibus Viris, ciuibus *Friburgensibus in Briscomia* 87) gratias, libertates et *Iura*, quibus
ciui-

86) Dat. *Basileae* d. 26. Nou. 1275. Ext. in Auctuar. Cod. *Rud.* San-Blaf. p. 244. Cui absouum videtur, *Iura Ciuitatis Imperialis habere* et tamen *non esse Ciuitatem Imperii*, et cui de veritate obseruationis nostrae dubium adhuc superest, hunc diploma ipsum perlegisse non pigebit. Quanta hic in terminis diuersitas ab illis, quibus Imperator vii consuevit, si de *Ciuitate Imperii immediata* illi sermo est?

87) Dat. *Wormat.* d. 10. Nou. 1282. ap. cel. *Schoepfin* in *Histor. Zaringo-Bad. T. V. p. 275* Oppidum hoc, non confundendum cum *Friburgo in Vchtlandia*, CONRADVS, Dux *Zaringiae*, iam A. 1112. extruxit atque libertate donauit, secundum Ius *Coloniensis* *Ciuitatis*, iuramento praestito cum XII. nominatissimis ministerialibus suis super sancta sanctorum - - quod ipse et posterius sui semper eadem *Iura Burgen-* sibus seruarent. Idem BERTOLDVS IV. A. 1179. cum *Friburgo in Vchtlandia* et Bertoldus V. vltimus *Zaringiae* Dux, A. 1191. cum *Berna*, HENRICO, Imp. confirmante et cunctis Principibus coronae Romani Imperii, qui aderant, consentientibus, fecit; sed posterior, ex viadicta et odio erga suos Vasallos atque ministeriales, vtrumque oppidum in *Vchtlandia*, *Bernam* videlicet et *Friburgum*, vti §. sequi videbimus, in manus Imperatoris Imperioque A. 1218. in perpetuum

ciuitas Columbariensis et aliae Imperii ciuitates gaudere noscuntur, de Regali Clementia concedit et de nouo donat, perpetuo possidendas. Oppida Meyen 88) et Hagenbach 89) eandem gratiam a RVDOLPHO obtinent, illud, saluis eccles. Treuirensis, hoc, Spirensis iuribus. Weissenburgum 90) et Selsa 91), Ciuitates Assaticae, Iura Hagenoensium nanciscuntur, vtraque, saluis Abbatiae vtriusque loci iuribus. Pappenbeimio 92), salua medietate, iura Weissenburgensium Noric., ciuibus vero in Sintelfingen 93) iura tantum Ciuium de Tubingen, tribuuntur. Habemus hic simul probationem eorum, quae supra de frequentia priuilegiorum vni Ciuitati ad instar alterius concessio-

D 3

cessio-

tuum tradidit. Vid. diplom. ap. Schoepfl. l. c. pag. 146. sqq. et Tschudi Chron. Heluet. ad d. a.

- 88) Dat. Franckensfurt d. 29. Maji, ap. Dn. ab Hontheim Hist. Treuir. dipl. p. 823. sq.
- 89) A. 1281. v. Schoepfl. Alf. ill. T. II. p. 179.
- 90) Dat. Hagenau d. 15. April. et *ibid.* d. 11. Mai. 1275. v. *Idem* p. 359. n. u. et p. 392.
- 91) Dat. Hagenau d. 6. Mai. 1283. Tum temporis Selsa March. de Baden oppignorata erat. Varia memorabiliaque huius Ciuitatis fata v. ap. *eundem* l. c. p. 181. sq.
- 92) Dat. ante Bernam in Castris d. 30. Aug. 1288. ap. Dn. de Falekenstein in Cod. dipl. antiquit. Nordgau N. 97 p. 88.
- 93) Dat. Hagenau Palm. Mart. 1274. ap. Dn. de Senckenberg in Select. T. II. p. 223. Vtrumque oppidum, Sintelfingen et Tubingen, Comitibus Palat. Tubing. olim paruerunt, quibus sanguine et affinitate iunctus erat RVDOLPHVS Imp. qui, dilectis fidelibus suis, Ciuibus de Sintelfingen hanc gratiam impendit, vt caeteri seruendi, promptiorem assumant in animo voluntatem. Quae verba postrema Municipium innuere videntur, quod forte ad RVDOLPHVM intuitu ANNAE Hobenbergicae, vxoris suae, pertinebat, cf. Fast. Rud. San-Blas. p. 14. et Cod. Epist. p. 224. sq. n. b. c. et g.

cessorum, ceu causa incrementorum sub RVDOLPHO magis subitaneorum, diximus. Hoc modo Ciuitas vno die nacta est, quicquid iuris alteri, ad cuius normam priuilegiabatur, saepe per decursum multorum Saeculorum sensim sensimque adcreuit. Plerumque Ciuitates iura alterius, praecipuis Iuribus exornatae, et quidem vicinae, ob similitudinem consuetudinum, salua tamen, in casu collisionis, quod quidem iam iuris communis est, electione, seu, praerogatiua iurium domesticorum, interdum etiam plurium Ciuitatum, mox huius, mox illius, mox generaliter, mox articulo tantum speciali, ab Imperatore humillime sibi expetere sueuerunt. Exempla dicta illustrabunt. *Vberlinga*, antiquissima *Villa regalis*, sub Francis olim *Sedes Nunciorum Camerae*, atque a RVDOLPHO I. denuo eximiis plane singularibusque Iuribus exornata 94) formam dedit Statui Ciuit. *Bucbornensis* 95) *Rauenspurgen- sis* 96) et *Memmingensis* 97), eiusdem Imperatoris indultu; hac adiecta clausula: „*Si libertates dictorum Ciuium de Vberlingen, in aliquo articulo contrarii fuerint alicui articulo libertatis praedictae, quae superius est expressa, in contrarietate huiusmodi Ciues de Memmingen etc. quantum ad illum articulum, in quo contrarietas fuerit, suas Libertates per*

94) Dat. ap. *Constantiam* d. 21. Iun. 1275. Ext. in Auctuar. Cod. *Rud. Sin.* - Blaf. p. 229. cf. doctiss. Ignat. *Koleri* consil. polit. sambt rechtl. Abhandl. der Reichsstadt *Vberlingischen* Regiments, Wahlverfassung und Zustandigkeit. *Constant.* 1770. ed. §. 259.

95) Dat. ap. *Constant.* d. 30. Iun. 1275. Ext. in Illustr. *Moser.* Reichsstaedt - Handbuch. T. I. p. 262. Confirmatum et extensum est hoc priuileg. ab *Alberto* R. R. 1299.

96) Dat. *Rauenspurg* d. 10. Ianuar. 1286. ap. *Eund.* T. II. p. 468.

97) Dat. *Augustae* d. Ian 25. Iar. 1286. ap. *Eund.* T. II. p. 222.

per nos ipsi traditas, obseruabunt. „ Ciuibus de Laupen 98) omnia Iura Bernensium indulget Imperator, hoc sub additamento: *Rationabiles consuetudines et honestas, quas praefati Ciues nostri de Laupen hactenus tenuerunt, ipsis nihilominus confirmantes.* „ VLMA 99), quae paullo post iis ipsis Ciuitatibus, quas a RVDOLPHO Iuribus Vberlingensium exornatas iamiam vidimus, formam suam dedit, simpliciter nulla addita clausula, et generaliter ad instar Ciuitatis Eslingensis priuilegiata est. E contra Ciues Vberlingenses 100) in articulo tantum Appellationis Ius et statuta Friburgensium sequi iubentur, et in Priuilegio Ciu. Arauicensi 1) Arau, (ditionis Bernensis) dato, RVDOLPHVS inter alia ita disponit: *Ouch ban mir ibn gefezet und ze Rechte gegeben, wer ibres Herren huld verliret der soll beser ume, nach der besserunge deren die zu Rynfelden, zu Kolmar und alder in andern frien Steten stat. It. Ouch ban Wir ibn gesetzt Lebenrecht nach andern frien Steten.* „

§. XII.

Discrimen Ciuitatum in liberar, et Imperiales in specie sic distas, Frey-Staedte und Reichs-Staedte.

EN! iam sub RVDOLPHO nostro denominationem *der frien Steten*, quod ex alio Eius diplomate 2) luculentius

98) Dat. ap. Baden d. 11. Iul. 1275. Ext. in Auctuar. Cod. Rud. San. Blaf. p. 243.

99) Dipl. v. in Mantissa Docum. h. Diff. adi. N. II.

100) In Prin. Rudolphino n. 94. cit.

1) Gegeben zu Lutheren (Lutrae, Super. Alfat, Oppido) an dem Donnestag angehende Fasten (d. 11. Mart.) 1283. Habetur in Auctuar. Cod. Rud. cit. p. 247.

2) Dat. Viennae d. 1. Decembr. 1276. Exhibet illud immortal. Das de

tius adparet, in quo *Brubacum*, oppidum Nobilis Viri *Gotfridi de Epinsein*, eisdem libertatibus, quibus aliae *ciuitates Imperii* sunt dotatae, ex plenitudine regiae potestatis, suo et Imperii in omnibus iure saluo, dotat, praecipitque, vt in antea *liberi oppidi* nomen, titulum atque iura sibi debeat vindicare., Siftit ergo nobis diploma hocce exemplum 1. *Oppidi liberi*, einer *Freystadt* 2. *Iuri-bus Ciuitatum Imperialium*, der *Reichsstaedte*, *donati*, quod tamen ipsum non est Ciuitas Imperialis, sed est et manet 3. *Municipium*, eine *Landstadt*. Nimis prolixum esset, omnia, quae ex his propositionibus deriuari possent, Corollaria hic deducere et, ad normam illorum in varias Eruditorum sententias 3) de *distinctione Ciuitatum in Liberas atque Imperiales*, et, quinam harum, qui illarum sit character distinctius, inquirere. Nonnulla tantum, quae sponte sese offerunt, in re hodiernum antiquata, adtulisse sufficit. *Primum* discimus ex allegatis Diplomatum Rudolphinis, hanc *distinctionem* longe antiquiorem esse, ac vulgo traditur. Antiquissima enim exempla 4) ad quae huc vsque prouocarunt, sunt demum de A. 1356. *Vnum* est, vbi CAROLVS IV. Imp. Ciuitates *Moguntinam*, *Wormatiam* et *Spiram* liberas, adpellat. *Alterum* vero praebent litterae BVRCARDI, Alfat. Praefecti, quibus Senatui *Argentoratenfi* Constituit. Caesaream de abrogandis *Pfalburgeris* his verbis notificat: „dass der Keyser allen Fürsten, Grauen, Frigen, Herren, *Stetten des Rychs*

Dns de *Senckenberg* in *Select.* T. II. p. 593. Sed dolendum est, quod memorabilis huius diplomatis Editori grauissimo et competenti in hoc scientiarum genere Iudici, haud placuerit, per doctiss. annotationes, vti alias solebat, lucem illi adfundere.

3) Quas recenset *Pfessinger* ad *Vitr.* illustr. T. II. p. 775.

4) *Ibidem* it. *Lebmann* Chr. Spir. L. VII. C. 50. p. 804.

Rychs unde Frigen Stetten geborten habe, femliche Burger abzelaßende etc. Nos vero iam sub *Rudolpho I.* oppida *Arau, Colmar, Rynfelden* etc. et *Brubach* fuisse libera, *Frey-Staedte*, nouimus, et, si ea, quae supra in not. 87. de viroque *Friburgo* et *Berna* dicta sunt, curatius perpendimus, quominus iam Saeculo XII. libera oppida illa dicamus, non video, quid impediatur. Nomen ipsum *Friburgum*, eine *freye Burg*, liberum *Burgum*, liberum oppidum indicat, et diploma ibid. ex *Schoepffini* Hist. Zar. Badenſ. citatum expresse innuit, Statores horum Burgorum, Duces *Zaringiae*, *Burgenſes* libertate donasse, liberos declarasse, priuilegiis *Colonienſium* exornasse, has libertates corporali iuramento firmasse et vt ab Imperatore et Statibus confirmarentur, curasse. Non obstat, quod haec *Burga libera* nihilominus *Municipia* Auctorum suorum eorumque successorum vsque ad A. 1218. manserint, 5) quo demum, vt vidimus, ab vltimo huius nominis Duce Imperio tradita sunt, seruato *liberarum Ciuitatum* nomine. Per id ipsum potius secundum, quod ex diplomate *Rudolphi I.* deducimus, Corollarium roboratur, quod scilicet communis assertio: omnes Ciuitates Liberas fuisse Imperiales, non vero v. v. et conclusio, quam inde formant: Imperiales et dignitate et iuribus Libere cessisse, si non prorsus falsae, saltem nimis generaliter enunciatae sint. Ipsae *Burcardi* litterae mox allegatae, ad quas prouocant, pro nobis faciunt, dum, ordine Statuum curate seruato, Imperiales, die *Stette des Rychs*, praepouunt liberis, den *Frigen Stetten*, quem ordinem
E etiam

5) In dipl. not. 87. cit. FRIDERICVS II. Imp. *Bernenses* in suum et Imperii Dominium recipit, iisque inter alia confirmat libertates a BERTOLDO Duce, quondam Domino vestro, datas.

etiam *Jacob von Königshofen*, scriptor Saec. XIV. obseruat 6). *Tertio* ex nostris diplomatibus, quibus adhuc iungo testimonium *Broweri* 7) de quinque Dioec. Treurenfis oppidis, *Monthaborio*, *Beroncastello*, *Wittelichio*, *Saraburgo* et *Billichio*, quae *RVDOLPHVS I.* petente Praefule, libera declarauit, signatisque sigillo suo diplomatibus, ius eius libertatis id omne confirmauit, quo ciuitates et oppida donare consueuit, concludere quidem possumus, quid *Libera Ciuitas* non sit, et hic ad vnum fere omnes ICtorum definitiones inapplicabiles inueniemus. Quidam *liberas* vocant, quae *numquam* fuere *mediatae*. Et tamen *Braubach* et dicta 5. *oppida Treuirensia* sunt manentque *mediata*. Aliis *Sedes Episcoporum* hoc nomine insigniuntur, vel eo aeuo, quo paroemia: *unterm Krumstab ist gut wohnen*, adhuc vera erat, vel illo, quo hae Ciuitates ab Episcopis, qui procedente tempore in eas quae cristas erigentes, aduocatae aliaque, quae illis a Caesare concredita erant, iura in dominatum mutare studebant, iusto nimis pressae, in significantius immedietatis suae testimonium, proprio ausu *nomen liberarum Ciuitatum* assumsisse seque potestati Episcoporum, annuente Caesare, subduxisse dicuntur. Sed et haec explicatio, cui Viri eruditissimi 8) subscribunt, nec ad *Bernam*, nec ad *Friburgum*, nec ad *Arau*, nec ad *Braubach* etc. quadrat. Alii denique, vt reliquas minoris momenti opiniones silentio premam, hanc libertatem in *immunitate a seruitiis*
et

6) In Chron. Alsat, c. 2. p. 128. §. 202. *Hievon warent große Irrunge in der Pfaffheit, in des Riches Stetten, und in den frigen Stetten.*

7) Annal. Treuir. ad A. 1291. L. XVI. p. 172. b.

8) E. gr. III. *Esser* Anmerkung. über das Staats- und Kirchenrecht. 36 Hauptstück p. 579. §. 396. It. *Celeberr. Treuer* dissert. de Logomach. de Ciuitat. mixtis §. 14. p. 32. sq.

et oneribus publicis quaerunt: sed sententiae huic ita generaliter enunciatae diploma de *Brubaco* obtinere videtur, siue onera Imperatori soluenda intelligas, nam *RVDOLPHVS suum et Imperii Ius expresse solum esse iuber*, siue onera domino Ciuitatis, Nobili de *Epinsstein*, praestanda; hunc enim Imperator per hoc priuilegium, oppido suo datum, *gratioso fauore, ut premium merito respondeat, ut ipse loquitur, profequi vult*. Facilius itaque et hoc loco esse comperimus, dicere, quid res non sit, quam quid sit, adaequate determinare, et nemo in re tam vetusta et tot tenebris obnubilata, tacentibus diplomatibus atque Scriptoribus coaeuis, cum tantis Viris id ignorare, vitio nobis vertet.

§. XIII.

Continuatio eiusdem argumenti, cum coniectura de vero huius distinctionis fundamento.

QVODSI vero tot diuinationibus diuinationem addere licet, priuilegium saepe iam allegatum *FRIDERICI II. A. 1218. Bernensibus datum, verum ciuitatis liberae characterem* exprimere, nobis quidem viderur. En! ipsa diplomatis verba! „*Nos Burgum de Berno et vniuersos Burgenses in nostrum et Imperii Romani dominium recepimus et defensionem, in perpetuum vos liberos facientes et posteros vestros, et absoluentes ab omni seruitii exactiōne, qua oppressi fuistis, nisi tamen a censu domorum et arearum vestrarum - - singulis annis de fundo Imperii persoluendo, per cuius census solutionem vos et posteros vestros liberos esse volumus ab omni alia seruitii exactiōne a nobis et a cunctis successoribus nostris vel nostris Vicariis et hanc libertatem et immunitatem vobis potestate Regia confirmamus. — Insuper omnia iura et Libertates, quae in Rodalibus, vestris communi et sano consilio decreueritis*

E 2

appo-

apponenda, vobis auctoritate Regia concedimus et confirmamus, praesentibus et annuentibus Coronae nostrae Principibus. Libertas itaque Ciuitatum duobus absoluta esse viderur requisitis, *Autonomia* nempe atque *immunitate ab omnibus exactionibus seruitiisque, praeter Censum arearum.* Census hic 9), qui et dicitur *Census regalis, denarii regales, Königs-Pfennig, Wortzins, Wirzins, Wazschbare*, de fundo Imperii soluendus, sua natura multum differebat a *Steura Regali* seu *Imperiali*, der *Königs-Steuer*, quippe quae primitus erat *Precaria, Bede, Beete, subsidium*, vt cum modernis loquar, *charitativum*, quod vero, procedente tempore, in *necessarium* atque *ordinarium* degenerauit, quodque sub appellatione *Stürne-Vrbis, Reichs-Staedte-Steuer*, et hodienuum a paucis quibusdam Imperii ciuitatibus annuatim soluitur. Praeter hanc *Steuram* Ciuitates olim multa adhuc ferebant onera, vti §. sequ. videbimus, a quorum omnia praestatione immunes erant *Ciuitates liberae* 10), excepto tantummodo *Censu Arearum.* Hic ab *vtisque*, tam liberis, quam *Imperialibus*, sensu specifico sumtis, ni per specialia priuilegia et ab hoc onere exemptis 11), vel in *Cameram Imperialem*

9) Celeberr. *Gruppen* in Orig. Hannouer. C. II. §. XVI. p. 122-131.

10) Sic Litterae RVDOLPHI I. ad Ministeriales eius in Alsatia 1277. datae, supersunt, quibus cauet, *ne vllae ab Argentiniensibus precariae vlllo in loco exigentur.* v. *Wencker* de *Visburger.* p. 5. S. P. Q. *Regenspurgenfis* ad Rescript. CAROLI VI. Imp. 1714. responderunt, se nullo unquam tempore *Steuram imperialem* soluiffe v. *Perill. Moser gr. Staatsrecht.* P. VI. L. II. c. 131. p. 518.

11) Haud raro tota Ciuitas, saepius singulae tantum personae ab hoc censu liberabantur, cum primis *Nobiles et Clerici*, fundos in Ciuitatibus possidentes. Sic RVDOLPHVS I. XII. de *Con-*

lem 12), vel cui Imperator illum assignauit 13), praestatur, et, vbi soluitur, *praesumptionem loci Fisci Regalis* operatur. Quum autem duae hae praestationes, der *Königs-Zins* und die *Königs-Steuer*, a Scriptoribus non semper
E 3 ac

Consilio Burgi Brisacensis, e gremio Ciuium annuatim eligendos, *liberos* esse iubet anno illo *duorum solidorum census nostri*, qui ab omnibus *Burgensibus praedicti Burgi nobis annis singulis debentur*, in dipl. dat. ap. *Brisack* d. 25. August. 1275. quod exhibet Vir inexhaustae eruditionis, ill. *Schoepflin* in *Hist. Zar. Badenf. T. V. N. Cl. IV. p. 259. Hailbronneses* a *L. V. D. O. V. I. C. O. Bav. Imp. Priuileg. obtinuerunt*, quo, se non amplius *Ciues singulos* ab hoc onere liberaturum esse, promittit 1318.

12) Hinc principales Ciuitates ipsae nonnunquam honorifica sub appellatione: *Camerae Imperialis*, veniunt. E. gr. *Vesuntio* nobile Imperii membrum et ipsius sacri Imperii *Camera principalis* audit in dipl. ap. *Chifflet* l. c. P. I. p. 237. Similiter *Hagenau* hoc elogio, paucis Imperii vrbibus communi, condecoratur v. *Schoepflin* *Alf. ill. T. II. p. 358. n. X. Francofurtum* id in Sigillo suo maiori exprimit hac inscriptione: *Francofurt specialis Domus Imperii*, cuius eclypon vide sis ap. *Schannat* in *Client. Fuldens. p. 252. cf. generof. ab Olen-schlager* N. Erlaenter. der *G. B. §. 9. p. 25. 199. Ill. Haerberlin* l. c. T. II. p. 323. et T. VIII. p. 267-273.

13) *Hic census* vel cum ipsis rebus *fisci Regalis* vel separatim, *multifariam*, Imperatorum liberalitate, in *privatorum manus*, cum primis *mortuas*, venit. E. gr. *Charta FRIDER. II. de 1220. ap. Leukfeld Antiqu. Blanckenb. p. 97. ita: „Areas claustrales et censum arearum ciuitatis (Northusen), qui Wirzins*
„ *dicitur, volumus Ecclesiae permanere. It. IOH. et GERH. Comites Holfatiae A. 1236. ap. Lambe. Lib. II. Rer. Hamburg. n. 236. Hamburgensibus census Arearum, quos habuerunt, vulgariter Königs-tins, infra munitiones ciuit. Hamburg. nuncupantur, dimiserunt, libere et quiete absque impedimento, iure haereditario ipsis et successoribus eorum, in perpetuum.*”

accurate satis distinguantur, quumque fortassis vel a Caesareo Fisco vel a Ciuitatibus ipsis, extincta per decursum multorum annorum rei originis memoria, nonnunquam inuicem confunderentur, ita vt quod titulo *Census regalis* debebatur, sub nomine *Steurae Imperialis* ab illo exigeretur et ab his solueretur, mirandum sane non est, quod *exempla* de eadem Ciuitate prolata *sibi non consent* 14) quodque tam multa, *adparenter saltim contraria*, huic coniecturae opponi queant. Quid? quod ipsum illegarum diploma a RUDOLPHO I. Brubaco datum crucem nobis tingeret, ni verba: *saluo Imperii Iure*, explicationem de *solo Censu Arcarum aliisque* quibusdam *regalibus*, Imperatori ibidem, vti et in aliis Ciuitatibus Liberis, competentibus E. gr. de *telonio* de nauibus Rhenum apud Brubacum transuehundis soluendo, admitterent. Quaecunque ergo Ciuitas *buiuscemodi immunitate*, coniuncta cum *Autonomia* praedita fuit, illa medio Aeuo *Libera* audit, *sive fuerit mediata sive immediata*. Illa per *Autonomiam* a *municipiis simplicibus*, haec per dictam immunitatem a reliquis *Imperialibus*, vtraque per vtrumque *requiritum* collectiue sumtum a *Ciuitatibus non-liberis*, *sive mediatis*, *sive immediatis*, distinguebatur. Illa come obsequium, quod *haec*, pro sua libertate, *Imperatori*, suo praestabat *Domino*, salua suprema Caesaris potestate; neurius enim libertas inuoluit exemptionem ab Imperio. Illa simpliciter *Freystadt*, *haec*, vtroque et immediatis et libe-

14) E. gr. *Franckfurt* et *Hagenau* in litteris Foederis Ciuit. *Constantiae* pacti A. 1385. inter *Ciuitates Imperiales*, eadem vero in recessu Conuentus Ciuitat. *Eslingens.* A. 1486. inter *Liberas* referuntur. Et *Basilca* in eodem dicti foederis *instrumento* in introitu *Libera* appellatur, circa finem vero *Imperialibus* adiungitur; quod quidem error Tabellarii tribuendum erit v. *Pfeffinger* l. c. T. II. p. 775. sq.

libertatis titulo coniuncto, per saepe *freye Reichs-Stadt* appellatur. Inde venit, vt *liberas Ciuitates Imperialibus* mox *ante* - mox *postpositas* deprehendamus. Si de *Liberis pure immediatis* sermo est, *Ius Proedriae* prae Imperialibus merito *eis* tribuitur; si vero *coniunctim et simpliciter* liberae Imperialibus opponuntur, tunc *hae*, ob immediatatis et status qualitatem, et quoniam sub illis hoc respectu et liberae immediatae comprehenduntur, praecedunt. 15)

§. XIV.

Staurae Imperiales ordinariae et extraordinariae Ciuitatum Imperii.

NOSTRO Aeuo *proventus utilitatesque* 16), quas *Friscus regalis in ciuitatibus* percipiebat, admodum multiplices, longeque pinguiores erant, ac infrequentibus temporibus. *Staura imperialis vrbica*, *Reichs-Staedte-Steuer*, *Vrbar-Steuer* 16), cuius a *Censu Imperiali* differentiam §. antec. ostendimus, primo loco hic nominari meretur. Haec sub RVDOLPHO admodum ampla fuit.

Au-

- 15) Ad illustrationem distorum multum facit ill. *Strubenii* doctiss. tract. *von den Hobeits Rechten mittelbarer Staedte*, inpr. §. XXII. in d. Nebenst. I. Th. p. 493-606.
- 16) Aliqualem illarum specificationem exhibent *Pfessinger Vitr.* ill. T. I. p. 797. sq. *Wegelin* l. c. p. 98. sqq. *Schilker* T. II. Inst. Iur. publ. Tit. XIX. p. 99-102. De statu hodierno Perill. *I. I. Moser* v. Röm. Kayser, König u. Reichs - Vicarien Cap. VIII. p. 535-581. It. *Eiusd.* gr. Staatsrecht P. VI. L. II. c. 131. p. 474-538.
- 17) *Engelbrecht* diss. de *Staura Imp. ord. Ciuit. Imp. Gryphisw.* 1751. 4.

Augusta Vind. 18) annuatim 425 libras, *Thuregum* 19) 500. libr. seu 200 Marcas, *Colmaria* 20) 375. libr. l. 150. marc. argent. *Hagenouia* 21) totidem pro steura soluerunt. *Mulra* insuper *extraordinaria subsidia* RVDOLPHVS, parsimoniae deditus regiisque honoribus ex propriis digne sustinendis impar, a Ciuitatibus exegit. Sic pro celebrandis *Comitiis Norimbergensibus* a Ciuitatibus aliisque Imperii fidelibus eiusmodi subsidium petiit, *quum*, vt ipse loquitur 22), *tanti negotii magnitudini et tam sumptuosae festiuitatis agenda solemnia per nos ipsos sufficere non possimus*. Inter alias rationes commouentes et hac vitur: *Vestra prudentia non ignorat, quod Regiae dignitati in decentiae maculam nec non vobis cederet nocumento, si, quod absit, necessariorum rerum cogente defectu, pro nostris debitis vos et alios nostros fideles contingat pignorationis incommodo molestare*. Hermannus a *Bonnstetten*, aduocatus et Consules *Turicensis* in litteris reuersalibus 23), Abbati S. *Blasii* de nullo praecudicio ob contributionem ab illo sibi datam oriundo traditis, queruntur, *se*
gene-

- 18) Vi-Apochae RVDOLPHI pro Steura 3. annorum, solutus 400. libr. et remisso debito 350. marc. Dat. *Augustae* d. 9. Mart. 1276 Nam 350. marc. a 2½ libr. cum 400. libr. faciunt 1275. libr. pro 3. ann. ideoque singulo anno 425. Licet *Heider* l. c. p. 386. ex *Gassero* referat, *Augustam* annuatim 500. marcas Steurae nomine soluisse vsque ad a. 1329. quo illa a LVDOLPHO IV. Imp. vsque ad 400. libr. diminuta est.
- 19) Vi trium dipl. RVDOLPHI I. (1) dat. in *Mellingen* d. 6. Mart. 1283; (2) dat. *Thuregi* d. 29. Sept. 1286. et (3) dat. ap. *Baden* d. 21. Febr. 1291. Ext. in auctuar. Cod. Rud. San-Blas. app. alt. N. XII. XV. et XXIV. p. 246. sqq.
- 20) *Schoepfl.* Alfat. ill. T. II. p. 370.
- 21) *Ibid.* p. 357.
- 22) Litter. exhibit. Cod. Rud. San-Blas. L. I. N. XVII. p. 22.
- 23) Dat. *Thuregi* d. 4. Iun. 1277. *ibid.* in Auctuar. p. 244.

generali exactione seu *Stüra* per gloriosiss. Dn. RVDOLPHVM, R. R. intolerabiliter praegravari: Et cui non ex historia constat, *Aquisgranenses* 24) GVILIELMVM V. Comit. Iuliacens. cum duobus filiis multisque militibus, a Ciuibus exactionem, quam eis Rex ordinauerat, exigentem 1278. miserabiliter trucidasse. *Columbarienses* 25) et *Wetzlarienses* 26) *tricesimam rerum suarum*, quam Imperator a Ciuitatibus Imperii 1284. exegit, dare nolentes, pertinaciter sese opposuere, et priores non nisi coacti vno hoc anno *librarum XXX. millia* transmiserunt. Paulo ante obitum suum RVDOLPHVS, partim ob magnum in Comitibus *Erfordiensibus* solennissimis aes alienum contractum 27), partim quod, test e

24) *Ibid.* p. 118. n. 2. *Annal. Colmar.* ad a. 1278 et 79. vbi *Annalista, Scultetum de Aquisgrano* in *Eccles. a procuratore Regis* ideo interfectum fuisse, refert.

25) *Annal. Colmariens.* ad init. a. 1285. ap. *Vrsif.* l. c. p. 21. Inde odium et maleuolus huius *Annalifae* animus erga *Rudolphum*, per totam historiae regiminis *Rudolphi* narrationem admodum perspicuus explicari potest.

26) Qui et insimul *Pseudo-Fridericum* intra suos muros fouerant, eumque Imperatori extradere negabant, quare hic castra vrbi admouit, ciues *Wetzlarienses* ad obsequium reduxit, impostoremque rogo iniectum cremari iussit. cf. *Fast. Rud. San-Blaf.* p. 144. et dipl. RVDOLPHI dat. *Spirae* d. 25. Iul. 1285. apud *Lünig* *Reichs-Arch. P. Spec. Cont. IV. P. II. T. XIV.* p. 473.

27) V. charta in *Cod. Rud.* cit. *Auctuar.* p. 253. d. d. *Baden* d. 19. Febr. 1291. vigore cuius ciues *Turicenses* Mille marcas Argenti, nomine *Rudolphi I.*, ciuibus *Erfordiensibus* soluendas in se suscipiunt, lung. *Syngrapha Rudolphi* pro traditis his M. marcis *Dat. ap. Baden* s. d. 1291.

teste *Tfcbudio* 28). Ciuit. *Lucernam* aliaque bona pro filio suo ALBERTO ab Abbate *Murbacensi* grandi pecunia emerit, Ciuitates nouis exactionibus onerauit. Melius sibi consuere ciuitates, quae, pro certa annua pensione, omnium utilitatum, quae apud se fisco regio cedebant, perceptionem ac libertatem a reliquis exactionibus sibi comparauerant, quale priuilegium *Mublbusa* in Thuringia 29), a RVDOLPHO obtinuit.

§. XV.

Aliique prouentus Caesarei in iisdem.

Alius redituum fiscalium fons isque vberimus erant *Iudaei* per totam Germaniam, inprimis in *Ciuitatibus Imperii*, degentes, qui et ideo nomen *Hominum Fiscalium*, *Seruorum Camerae*, *Foeneratorum Regis* 30), *Kaysrl. Cammer-Knechte*, gerebant. Quilibet *Iudaeorum* vtriusque Sexus, quam primum annum aetatis XIII. attigerat, non solum aurum coronarium Regi neo-electo, die

28) Chron. Heluet. ad a. 1291. P. I. p. 204. *Als K. RVDOLPH den Kauff mit Lucern tun wolt, auch Herz. ALBRECHT sin Sun mit Verkriegen vil brucht, legt Er vil Stett und Gottzbufern ein grosse Überstur uff. Zürich mußt geben 1500 Marck Silbers, Costenz 1200. M. Colmar 500. M. und mer dann für 1800. Gulden Spysß. und andre Stett auch jede nach Gestalt jres Vermögens, dessen si vast unwillig warend, und Herzog ALBRECHTEN die Schuld gabend.* De *Colmaria* dicta confirmat *Schoepstin* l. e. T. II. p. 370.

29) Dat. *Geilenbusen* d. 20. Mart. 1274. in quo Imperator *Sculteto*, *Scabinis* et vniuersis ciuibus de *Mulenusen* omnes prouentus ciuitatis pro eadem pensione concedit, quae de eisdem bonis dari ab antiquo consuevit, usque ad voluntatis beneplacitum. Ext. in perill. atque excellentiss. *Graßhoffs* Comment. de orig. et antiqu. S. R. I. lib. Ciuit. *Mublbusae*, app. Docum. N. XXXI p. 200.

30) *Moriz* von Worms P. I. p. 412. n. c.

die *Cronsteuer*, sed totidem singulis quoque annis circa Festum natiuitatis Christi, den ludenzins, den *Opferpfenning*, in *Camera* Imperialem offerre debuit 31). Numerus Iudaeorum in Germania nostro aeuo longe maior, eorumque conditio ciuilis melior erat, ac hodie, et quanto maiorem Fisco Caesaris parabant vtilitatem, tanto curatius huic Regali inuigilabant Imperatores. *Fridericus II.* Imp. 32) „quod omnes ac singuli Iudaei degentes vbique per Terras nostrae Iurisdictioni subiectas, *Chriftianae Legis et Imperii Praerogatiua* - - *Serui sunt nostrae Camerae, speciales Personas, Filios, Filias ac omnia bona eorum* - - - *sub Protectione sua et imperii recepit speciali* etc. Huius Imperatoris nimiam in Hebraeos improbat indulgentiam *Richerius* 33). *RICHARDVS* Rom. Rex A. 1262. de illis ita ordinauit 34): *Mandamus, vt Iudaei de Hagenowe, camere nostrae serui, nostrae camere tantum et per nostras patentes litteras seruiant, nec ab aliquo, quicumque fuerit, ad indebita et inconsumta seruitia compellantur.* Quis dubitare poterit, quin *RVDOLPHVS* noster haec Antecessorum suorum vestigia secutus fuerit? *Bernates* 35) qui Iudaeos, in detrimentum Fisci regalis, contra prohibitionem Caesaris e vrbe sua eiecerant, secunda vice obfidiione cingit, ad obsequium illos redacturus. *Ciues Mo-*

F 2 gun-

- 31) *Lochner* diff. de reseruato Imperatoris exigendi *aurum Coronarium* a Iudaeis etiam in aliorum statuum Imp. terris degentibus. Alt. 1726. 4. *Petisch* oratio de Iure Imperatoris exigendi a Iudaeis *aurum coronarium* annuumque censum, vulgo *Nummum oblatorium* dictum. Helmst. 1743. 4.
- 32) In Priuil. de 1234. ap. *Petr. de Vincis* L. VI. N. 12. p. 711.
- 33) *Chron. Senon.* L. IV. C. 33. ap. *Dacherium* Spicileg. T. II. p. 640.
- 34) *Schoepflin* Alf. ill. T. II. p. 356.
- 35) *Tschudi* Chr. Helvet. ad a. 1287. p. 194.

guntinos 36), Iudaeos grauiter perfequentes, caſtigat horumque bona direpta pauperibus dari iubet. E contra etiam ipſos *Conſules Iudaeorum Moguntinorum* 37), qui *Aepiſc. Mogunt.* cuius *ſpeciali protectioni* 38) gens Hebraeorum German., abſente Imperatore, cominendata eſt, morem gerere nolebant, ad reſpondendum ſuper querimoniis Praeſulis, in iudicium vocat, Iudaeosque *Gelnbuſanos* vna cum medietate *Vngelti*, quae ad Imperium pertinet, in vrbe *Frankenfurt et Geylinbuſen, Vtrico de Hanouwe* obligatos aſſignat 39). *Telonium Boppardiae* Com. de *Cazenobogen* ad ſummam MC. marc. oppignorat 40). Filio ſuo naturali, ALBERTO, Comiti de *Loewenſtein* eiusque legitimis haeredibus, omnes *Decimas in Ciuit. Heilbronnenſi* ad imperium pertinentes in feudum confert perpetuo poſſidendas 41). Tam maiores de agris cultis et noualibus, *Rottzeندن*, quam minutae decimae, vulgo *Ochtmund* 42) dictae, multis in Ciuitatibus mediatis et immediatis olim ad Fiſcum Regium pertinebant. Et quantas vilitates Imperatores noſtro adhuc aeuo ex Ban-

110

36) Faſt. *Rud.* San-Blaf. p. 132.

37) Dat. in Caſtris ante *Stuttgarden* d. 23. Sept. 1286. Ext. in *Auctuar. Cod. Rud.* cit. p. 237.

38) *Schwaeb. Land- und Lehen-Recht* C. 24. ap. *Goldaſt* P. I. der *Reichsſatzung*. p. 37. vbi: *Der König ſoll auch alle ſein Iuden, die in teutiſchen Landen ſein, ſeinem Canzler empfehlen, das iſt der Biſchoff von Menz.*

39) V. duo dipl. vnum dat. *Spirae* d. 13. Decembr. 1286. alterum dat. *Erfordia* d. 11. Iul. 1290. Ext. in celeberr. *Orb. Abh.* v. d. 2. *Reichs-Meſſen* in *Frif.* am M. p. 660. ſq.

40) Dat. *Moguntiae* d. 17. Decembr. 1281. ap. *Dn. de Gudenus* C. D. M. T. I. p. 784.

41) Dat. *Hagenau* d. 23. Mai. 1283. ap. ill. *Schoepf.* *Hiſt. Zar. Bad.* T. V. N. 169. p. 278. innct. N. 293. p. 312.

42) E. gr. *Otto* Com. ab *Euerſtene* 1245. ciuit. *Holzminden* recog. nouit

no sanguinis, multis 43), officiis Sculteti, et, qui in recognitionem commissi huius muneris dari siveerunt, Censibus seu Canone, *Ammangeldern*, ex moneta, *Iure patronatus primarum precum* 44) bona vacantia et proscriptorum *confiscandi* 45), ex *detractu* 46), *conductu* ad nundinas, venationibus, forestis 47) piscationibus fluminibus, metallifodinis, molendinis 48) et quae sunt reliqua, in Ciuitatibus imperialibus earumque districtu, perceperunt? Ad horum redituum iuriumque regalium administrationem et inspectionem proprii constituti erant *Officiales Caesarei, Aduocati, Sculteti, Vice-Comites, Burgrauii, Camerarii, Telonarii, Monetarii, Forestarii* etc.,

F 3

qui

nouit *libertatem iure Imperatorio*, vt nullam decimam dent *inhabitantes* ibidem, qui vulgo *Ogime* vocatur. *Gruppen* l. c. C. II. §. XVII. p. 131.

- 43) Si quis *Burgensium in Brisach* homicidio commisso auferit, heredes eius *Nobis decem*, et Iudici tres libras persoluent. Si quis gratiam demeruerit, pro recuperanda *nobis* 10. Iudici 3. et laeso 3. libras persoluet etc., ita in priu. RVDOLPHI supra p. 36. n. II. cit.
- 44) RVDOLPHVS vniversitati Ciuium Bisontinorum *primas preces* porrigit, dat. in Castro *Sanecke* d. 19. Aug. 1282. ap. *Chifflet* in *Vesunt.* P. I. p. 230.
- 45) V. Priu. *Brisacensibus* dat. iamiam alleg.
- 46) V. consultiss. *Bonhöffer* diss. inaug. doctiss. qua *Ius detractus* superiorit. territ. vindicatur etc. Goetting. 1773. 4.
- 47) Paul. Jac. *Feuerlein* diss. de territorio Norico etc. praef. illustr. *Eisenhart*, Helmst. 1773. 4. §. 3. 4. et 5.
- 48) E. gr. RVDOLPHVS quatuor *Molendina prope Überlingen*, *Rietmül* dicta, *Imperatori ratione Imperii*, vt ipse loquitur, *attinentia*, *Gozwino de Hobensfels* oppignorat. Dat. *Viennae*, d. 31. Mart. 1277. Notata dignum est, *ANNAM* *Reginam* hanc

qui ut plurimum *Aduocatis Prouincialibus*, den *Landvög-
ten* 49) gestae administrationis officiique rationes reddere
debebant. Sed inde a Saxonice Imperatoribus omnia haec
regalia vtilitatesque vel cum *aliis statibus*, inpr. Episco-
pis, in suis Sedibus, hinc tot *Seruitutes iuris publici* in
nonnullis Imperii ciuitatibus vel hodiernum inueniuntur,
vel cum *ipsis Ciuitatibus* earumque Senatibus, vti mox vi-
debimus, variis modis communicata fuerunt. Quapro-
pter *domanium imperii* 50) ita iam deminutum sub RY-
DOLPHO I. exiſtebat, vt Principes Electores Imperatori,
de Imperio meritissimo, ALBERTVM filium in Regem
eligendum eis commendanti, reſte *Tribemio* 51), hoc
reſponſum dederint: *eum ſe Regem habere viuentem, ſu-
per quem alium inducere non liceret; etenim ſatiſfacere vni
pro maiestatis honore vix poſſint, multo minus duobus
ſufficerent.*

§. XVI.

*His aliisque ex cauſis Ciuitates Imp. Rudolpho gratae. Quare
illarum immedietati proſpicit; nihilominus
tamen quaedam oppignorat.*

FACILI negotio ex dictis intelligi poteſt, quantum
Imperatori interſuerit, vt Ciuitates tot tantorumque redituum
fontes, Imperio ſeruarentur. Et ſi his omnibus procliuem
Ciuitatenſium animum, ſumtuolumque adparatum, quo ad
Comi-

hanc oppignorationem Caefaream confirmaffe in litt. dat.
Viennae d. 6. Aug. d. a. Vtrumque dipl. exſt. in *Auctuar.
Cod. Rud. San. Blaf.* p. 244. ſq.

49) B. *Wegelin* v. d. *Landuogt* in *Schwab.* P. I. Sect. VI. p. 89-138.

50) *Schweder* diſſ. de *Domanio S. R. G. Imperii.* *Tubing.* 1703. 4

51) *Chron. Hirſſaug* ad a. 1291.

Comitatum RVDOLPHI; ad coronationem suam Romam profecturi, zum Römerzuz 52) sese praeparabant; si *auxilium seruitiisque militaria* 53), quibus illum, a cuius partibus, vt supra monuimus, vt plurimum steterant, vel contra hostes extraneos belligerantem vel Status immorigeros in ordinem reuocaturum, fortiter adiuuabant; si denique *dona voluntaria* muneraque amplissima, quibus Ciuitates Imperiales vel *Caesarem ipsum*, cum aula sua de ciuitate in ciuitatem 54) peragran-

52) A *Comitatu Romano* ne liberae quidem ciuitates immunes erant, vt adparet ex responso Senatus *Argentinenfis* Imp. FRIDERICO III. 1458. dato ap. *Königsbouen* l. c. a *Schiltro* ed. p. 613. RVDOLPHVM I. animum, Romam migrandi, vsque ad vltimum fere vitae suae halitum non deposuisse, testes sunt eius litterae, quibus *Tigurinos* ab omni secura ad biennium liberat, hoc excepto, si *Nos contingat ad Coronam Caesarem proficisci*, tunc enim nobis seruieni ad aliarum Ciuitatum similitudinem, dat. d. 31. Febr. 1291. in Aucf. Cod. Rud. p. 254. iung. p. 210. vbi RVDOLPHVS OTTOCARO permittit, vt intra certum temporis spatium ad solemnem Curiam a se indictam venire non teneatur, exceptis tamen auxiliis quibuscunque et *Comitatu Romano*, cf. *Fast. Rud.* p. 161.

53) Quam fideliter *Ciuitates Imp.* inpr. *Suenicae* RVDOLPHO in bello cum OTTOCARO, Reg. Bohem. copiis suis, quarum fortitudinem in hoc bello celebrat *Horneckius* ap. H. *Pez* l. c. T. III. C. 158. et in expeditionibus contra XV. *Sueniae* Comites supra p. 23. nominatos, adlitterint, probant *Fasti Rudolphi* p. III. 138. etc. *Regis RVDOLPHI filii maior cum Scultetis Ciuit. Ensisheim* deliberat, quomodo *Patri suo* mitterent milites in armis praeparatos. Ita *Annales Colmar.* ad a. 1279. ap. *Vrßij.* l. c. p. 15.

54) Hic, loco probationis, *Diarium Rudolphi diplomaticum*, vt ad n. sequ. 57. plenior, ac a *Pfessingero* *Vitr.* ill. T. I. p. 160. sqq. exhibitus fuit, *catalogum Comitiorum* a RVDOLPHO celebratorum inferere apud me quidem constitui, sed, quum haec

rem, oblati illi in signum subiectionis clauibus insignibusque Ciuitatis, vel *augustam illius Familiam* 55) magna cum pompa excipiebant, exceptumque, interdum per diu, imprimis ubi *palatia Imperialia* 56) exstructa erant, commorantem, et vel *Comitia Imperii*, Reichstaege vel *Curias Solennes*, Hoffstaege, Reichshoefe, ibidem 57) celebrantem vel in ipsis *Causis ciuitatem* eandem concernentibus, pro *tribunali sedentem*, numquam non magnis cum sumptibus hospitem regium hospitabantur -- si haec omnia, inquam, addas, mirari desines, *Ciuitates RVDOLPHO* admodum *gratas* fuisse, illumque gratum priuilegiis eximiiis multisque gratis eas exornasse. Conseruatione itaque illarum atque immedietati quam clementissime intentus, et eodem,

haec dissertatio, inter elaborationem tacitis augetur incrementis, in magnam iam molem excreuerit, *horum publicationem una cum multis aliis*, statum ciuitatum Imp. internum concernentibus, *Observationibus* pro nunc *supprimere* coactus sum.

- 55) ANNAE, Reginae, Ciues Rinsfeldenses in Beken occurrunt, et *xenia plurima detulerunt*. -- *Basileam* venit ibique magno comitatu recipitur a ciuibus. *Dantur ei expensae et xenia multa* 1273. -- *Filia Regis RVDOLPHI Lombardiam mittitur*, et a ciuitatibus multis muneribus recipitur 1281. -- *Regina, Regis Rudolphi vxor secunda, venit in Columbariam*. Ciues *cederunt ei expensas pluribus diebus et insuper pro clenodiis C. libras* 1284. teste coaeuo *Annalista Colmar* ad d. a.
- 56) Qualia extabant *Ulmae, Hagenaee, Aquisgraneis, Norimbergae, Francofurti, Goslarinae* etc.
- 57) *Spec. Suenic. P. I. cap. 37. Fünf Stadt liegen in Sachsen, da der König Hoff bin gebieten soll* etc. et cap. 38. *Der König sagt, er soll in allen Städten, da Bistumb inn sind seinen Hoff gebieten*. -- *Er soll auch sein Hoff zu Frankfurt und Nürnberg und zu Vlm, und in andern Städten, die des Reichs sind, da mag er wol gebieten, sein Gespräch mit Recht* etc. Cf. *Knippschild* l. c. L. II, C. I. n. 24-28. p. 171. sq.

dem, quo vi §. X. auulsa imperio restituere, feruore par-
ta rueri ductus, plurimis Ciuitatibus *privilegia de non alie-
nando ab Imperio, nec oppignorando* indulsit optimus Im-
perator. Tale inter alias consecutae sunt Ciuitates Lin-
dauia 58), *Rauenspurg.* 59), *Memminga* 60), *Vber-
linga* 61), *Kauffbeura* 62) et *Campidumum* 63). Et quis
nescit, illum nihil non omisisse, vt *Vesuntionem* 64) a Re-
ge Franciae ad defectionem quouis modo allectam, Im-
perio seruaret. Nihilominus RVDOLPHVS I. *Ciuitates*
quasdam *Imperiales* 65), vrgentibus rerum circumstantiis,
oppignorationis onere molestauit. *Mublbusa* 66) ALBER-
T O, Landgraui Thuring. ab eo oppignorata et *Egra* 67)
primum 1277. OTTOCARO, Reg. Bohem. erepta et im-
perio

- 58) Dat. *Nürnberg* d. 3. Mart. 1275. in Act. *Lindauicns.* p. 564.
59) Dat. *Basileae* d. 15. Iun. 1276. ap. *Lünig* Reichs - Arch.
T. XIV. p. 220.
60) In dipl. supra p. 30. n. 97. alleg.
61) *Ibid.* n. 94.
62) Dat. in *Augusta* d. 3. Febr. 1286. in perill. *Moser* Reichsst. Handb.
T. II. p. 22.
63) Dat. *Basileae* d. 17. Iun. 1289. ap. *Lünig* l. c. T. XIII. p. 1277.
64) V. dipl. dat. in *Aldenburg* d. 8. April. 1278. ap. *Chifflet*, l. c.
P. I. p. 230. iusto suo dato restitutum ab illustr. *Haebelin* in
incomp. Ei. Opere der Reichshist. T. VIII. p. 585. n. a.
65) Rex RVDOLPHVS *de consilio nobilium obligauit filiis suis*
quasdam imperii Ciuitates. Sunt verba *Annal. Colmar.* ad
a. 1285.
66) Act. et dat. *Mülhausen* d. 20. Aug. 1278. ap. Dn. de *Guden.*
Sylog. I. p. 606. cf. de oppignorationibus hui. ciuit. per-
ill. de *Grasb Hof.* l. c. p. 92. 199.
67) Multi scriptores *territorium tantum Egranum, excepta Ci-
uitate*

perio recuperata, dein WENCESLAO, huius filio, sponso filiae RVDOLPHI, 1236. pro dote tradita est. Quod autem RVDOLPHVS *Ciuitates Italicas* pro grandi pecunia ab imperio alienauerit, pleraque eruditorum pars, a *Sigonio* 68) seducta, tradit, nemo probat, quidam ad *liberationem tantum a Praefectura Imperiali* restringunt 69), alii ad fabulas et columnias 70), ex illicitis *Vicarii Princiualis de Flisco, Lauaniae* Comitis, qui sua cupiditate, non iussu Caesaris, iura Imperii in Lombardia pessumdare annisus est, ortas referunt. Quicquid sit, id saltem indubitanter verum est, RVDOLPHO Imperatori non licuisse, *Ciuitates Imperiales* aliaque Imperia bona pro luitu et *sine consensu Statuum* 71) inprimis *Electorum*, quorum litterae consensuales, *Willebrife* 72) nostro aeuo in usum venire coeperunt, alienare. Sic RVDOLPHVS *Ius Patronatus* super 2. ecclesiis in Ciuitate Imp. *Rynfelden* 73) non nisi consentientibus 7. Electoribus, quorum litterae hodiernum extare dicuntur, Ecclesiae Basileensi donauit.

Et

mitate, a RVDOLPHO oppignorum et cum *Leibnitio* pro Egra legendum esse *Goritia* asserunt. Sed haec opinio per instrumenta in Auctuar. Cod. Rud. San - Blaf. p. 199 - 212. edita refutatur, v. inpr. N. II. n. e. et N. IV. p. 203.

68) De regn. Ital. opp. T. II. L. XX. col. 1101. b.

69) Celeberr. *Koebler's* Reichs-Hist. p. 259.

70) Reuerendiss. et cels. Editor Cod. Rud. cit. p. 182. n. 2.

71) Id quod per seriem Imperatorum Saec. XIII. seq. eruditè deduxit celeberr. *Heider* l. c. P. I. p. 25. 199.

72) Dn. de *Beulwitz* de consensu S. R. I. Electorum ad concedenda Imperii feuda tempore RVDOLPHI. in usum veniente. *Walchii* Comment. de litteris Electorum consensionis testibus.

73) *Wurfisen* Baseliſche Chron. L. I. cap. 12. fol. 40.

Et quid, ipsius RVDOLPHI testimonio, concludentius, quid euidentius certiusque esse potest? En illud ipsissimis Imperatoris verbis 74) „ Nos iu-
 „ reiuuando firmauimus, quod Imperialia bona sine consilio
 „ Principum prorsus alienare non possumus. „

§. XVII.

*Ciuitates Imperiales, vt Status, iure suffragiorum in Comitibus
 Imperii gaudent. Specialis earum apud
 RVDOLPHVM honor.*

ANTIQUISSIMIS abhinc temporibus Ciuitates in Comitibus vniuersalibus per suos magistratus comparauerunt, et illarum, tantum non omnium, liberras originaria iam sub CAROLO M. in hac potissimum conditione constituta fuit, qua ciuitas solius imperatoris potestati immediate subiecta ius habuit, in comitiis comparandi 75). Rariora quidem ante nostram periodum sunt testimonia 76), quae expressam urbium vel earum Deputatorum mentionem faciunt in Comitibus, sed ratio est in promptu. Praeerant namque ciuitatibus Comites, Potestates, Praefecti, Vicarii, Consules

74) In RVDOLPHI I. litteris ad MAINHARDVM, Com. Tyrol. 1277. datis, quas exhibet Cod. Rud. San - Blas. L. III. Ep. VI. p. 147.

75) Sequor hic et vel verbotenus doctissimas Treueri diss. cit. de Logomach. §. 1-5. et Schwederi diss. de Voto decisio Ciuitat. Imperial. §. 7-10. p. 18-51.

76) Primum occurrit sub Friderico I. a. 1158. vbi Comitibus in campis Roncaliis celebratis Consules Ciuitatum Italicarum et potentiorum Germ. interfuerunt. Luculentius autem demum A. 1255. in instrumento pacis publicae a WILHELMO de concordia consensu et vnanimi voluntate Nobilium etiam et Ciuitatum constitutae.

Consules etc. quos, nomine ciuitatis, ceu Regalia exercentes, vt alios populi Rectores, Duces, Comites agrarios caeterosque officiales Caesareos, Comitia frequentantes, *generalioribus formulis* plus quam centies expressos deprehendes; ciuibus singulis, quibus, vti cuique ingenuo, aditus ad Comitia patebat, sub nomine *plebis seu populi*, qui, cognitis Statuum placitis, vel dextris eleuatis ingenti clamore adplausum, vel inordinata et confusa murmuratione dissensum suum testari solebant, comprehensis. Ex quo vero potestas Imperatoria sensim sensimque minui, Statuum e contrario auctoritas in publicis eorumque autocratia in domesticis negotiis magis magisque stabiliri, Comitia frequentius celebrari, longe plura, ac olim negotia huc trahi coeperint: maior quoque *singulorum* Statuum, de iure, ad Regimen Imperii vel suo consilio vel suo consensu concurrendi, quam maxime aemulorum, ratio haberi coepit, et, infausto tandem Iure manuario, *Faustrecht*, in Germaniam ingliscente, cui ne RVDOLPHVS quidem, quamquam, vrsupremam potestatem iudicariam reintroduceret, nullum non mouerit lapidem, obicem ponere ex votis valebat; aliter euenire vix poterat, quam vt Ciuitates, per fossata sua atque moenia pro more bellandi tum temporis a vi externa securae, et ob eximia Caesarum priuilegia et diuitias opesque ex commercii atque opificii acquisite domi forasque potentes, in *deliberationibus de salute et pace publica vbique concurrerent, Comitumque urbium, seu Aduocatorum, quorum potestas potissimum ad Bannum restricta erat, locum in Comitibus per legatos ex suo gremio electos subirent* 77). Sub RVDOLPHO ius suffragiorum Ciuitatum Imp. in Comitibus supra omne dubium certum est. Statim ad prima sua Comitia illum omnes Germaniae Principes

et

77) *Coming.* de Urb. Germ. §. 119-128.

et Magistratus Norimbergam conuocasse, supra p. 22. n. 62. probauimus. In instrumento Pacis publ. 78) de 1281. statuit Imperator von Keyserl. Gewalt und mit der Fursten rade und anders des Riebes bulden (Holden, Getreuen) die Recht zubehaltene von herren, vringen, grauen, dienstmann. steten allen of me Rine. von Costenze nider etc. Expressius in Pace Herbipolensi 79) de 1287. Diese Satzung und dirre Brief wart gelesen, und der Lantfrieden wart ernuwet, mit der Fursten, und der Landherrn und der Staette geschwornen Eyden etc. Nec in causis pacis publicae tantum suffragia tulerunt Ciuitates 80). In Comitii Augustanis 1282. RVDOLPHVS filium ALBERTVM de Austria, Carniola et Vindorum Marca cum consensu Principum et Ciuitatum 81) infeudasse fertur. Cines Bisuntinos ad Comitiam Francosurtensia his verbis 82) inuitat Imperator: conuocatis Principibus, Baronibus, Nobilibus et aliis fidelibus Imperii, in festo S. Ioan. Bapt. super praemissis et aliis, statum Reipubl. tangentibus Generale Parlamentum apud Frankensfurt ediximus celebrandum, cui nuncios vestros petimus attentius interesse. Omnes ciuitates euocat, vt Nuncios suos industrios et auctoritate praesignes ad coronationis suae (Romanae) celebra dirigant, vt super omnibus ibidem

G 3

pro

78) Alleg. supr. p. 24. n. 69.

79) Pseffinger Vitr. ill. T. I. p 164.

80) Illustr. Wickii, Princ. Salma-Kyburg. a consil. aul. Reipubl. patriae Consiliar. et augustiss. Cam Imp. Procur. diff. inaug. de lure lib. Imp. Ciuitat. adspir. ad simultan. Re- et Correlationem Marb. 1751. §. 3. et 4.

81) Ita quidem Ger. de Roo. L. I. Austr. Hist. p. 74. Sed ingenue fatendum est, ipsas litteras infeudat. in Auct. Cod. Rud. San-Blaf p. 233. sq. non nisi de consensu Principum Ius in electione Regis ex longe consuetudine habentium loqui.

82) Chifflet l. c. P. I. p. 230. cf. supr. p. 49. n. 64.

pro bono statu Reipubl. et fidei Christianae salubriter ordinandis eorum relatione possint edoceri 83). Et denique, vt alia testimonia silentio praetermittam, *Princiualem de Fisco* ad Nobiles *Ciuitatesque Italicas* litteris credentialibus 84) mittit, dans illi potestatem plenariam, statuendi et omnia procurandi *de Vestro* (Nobil. et Ciuitatum) *Consilio*, quae honori Caesareo et vtilitati Imperii viderit opportuna. Quodsi vero quaeritur, vtrum ad omnia plane *Comitia a RVDOLPHO conuocatae fuerint Ciuitates*, quaestio, pro genio Saeculi, est inanis. Salm non probabile est, *primores illius*, in qua Conuentus instituebatur, *vicinarumque ciuitatum* a deliberationibus exclusos fuisse, licet illorum expressa non fiat mentio, quippe iam sub appellatione: *Nobilium* 85) coniunctiue comprehensorum. *Consules, Scabini et Iudices Ciuitatum*, aequae ac alii ministeriales miliresque, ad *Scabinagium in Iudiciis*

83) Litt. ext. in Cod. Rud. San-Blaf. L. II. N. 21. p. 87. cf. supr. p. 47. n. 52.

84) Ext. in Cod. Rud. San-Blaf. L. III. N. 31. p. 181.

85) Regimen *Ciuitatum* Saec. XIII. adhuc, vbique fere fuit *penes Nobiles*, recentiori aeuo *Patricios* dictos, quos inter et *agricarios* nulla prorsus tum temporis intercedebat differentia. ALPHONSVS *Nobilibus* viris vniuersis *Ciuitibus Bisontinis* gratiam suam etc. ita in dipl. ap. *Chifflet* l. c. P. I. p. 222. et RICHARDVS R. R. *Ciuis Colonienſis* etiam nominat *Nobiles* suos et Imperii *Fideles*, dat. *Colon.* d. 26. Mai. 1257. in *Apolog. cit. Colon.* app. doc. p. 15 sq. Cui energia huius elogii et quid tum titulus *Nobilis* sibi voluerit, constat, is per *Ciuem* non statim quemcumque *Ciuitatis* incolam, sed *nobiliores* tantum seu de ordine senatorio, qui *uax' rōoxw Ciues, Burger, Rathsburger*, nominabantur, ab ALPHONSO et RICHARDO insigniri sponte concedet. Plures honorificas *Ciuitatum* denominationes collegit *Besold.* in *diff. de iure Imper. Ciuit.* N. 10. It. *Moritz* l. c. p. 482.

ciis 86) aulicis, prouincialibus atque feudalibus, vt et ipsi Feudorum acquirendorum capaces, lehenbar und schöp-penbarfrey, admittebantur, et plura dantur exempla, quae, illos in grauissimis statuum causis a partibus liti-gantibus in Arbitros, Obmänner, Manne, Schiedsrichter, Austräger, electos esse, docent. Ad haec RVDOLPHVS Ciues primarios non nunquam in Familiars et Commen-sales recepit.. Ciuibus Bisfontinis 87), quos inter intimos et praecipuos fideles suos et Imperii computare cupit, notificat, se bene valere, et in aliis litteris, se in Thuringia rem feliciter gessisse. Aliae duae Ciuitates 88) RVDOLPHO de rebus in Bohemia gestis gratulantur, sibi que ab illo gestorum notificationem expetunt. Haec aliaque testimo-nia satis indicant, quanti honoris Ciuitates habuerit glo-riossissimus Imperator.

§. XVIII.

Regiminis Ciuitatum Imp. sub RVDOLPHO breuis delineatio, singulorumque illarum Iurium recensio.

MISSIS aliis generalioribus nonnullis *Observationibus,*
E. gr.

86) *Vlmæ, Hagenoiae, Rotenburgo, Friedbergæ, Rotwilæ etc. iudicia prouincialia constituta erant, in quibus Consules Ciuitatis simul Scabinorum munere fugebantur. L. B. de Senckenberg von der Keyf. höchsten Gerichtsbark. in Deutschl. p. 9. sq. Schoepfl. Alf. ill. Tom. II. p. 360. RICHARDVS Rex d. 16. Oct. 1262, honestos quosc. Ciues, vti ministeriales ac milites ad Iudicum et Officialium Caesareorum munera admittendos esse, pronunciat, confirmando CONRADI IV. Hagenoenf. desuper datum priuilegium Schoepfl. ibid. p. 357.*

87) *Cbifflet l. c. P. I. p. 230. sq.*

88) *Cod. Rud. San - Blaf. L. III. N. I. et II. p. 141. sq.*

E. gr. de *forma iudiciaria* in Germania 89), de *usu linguae Teutonicae* in scriptis publicis 90) frequentiore, de *Ducatu Sueviae* 91) a RVDOLPHO neuiquam restituito etc. horumque omnium *influxu in Ciuitatum Imperialium constitutionem*, ad earundem *Ius, modum atque formam regiminis singulasque* huius partes atque *Iura* deuenimus. Sed ignoscat Lector beneuolus, quod hanc praecipuam quidem, breui autem, quod superest, spatio nimis prolixam thematis nostri partem, alii forsitan tempori reseruatam, sicco quasi pede atque fugitiuo percurramus, properantes ad *Obferuationes* de patria carissima Coronidis loco subiungendas. Hic ergo *rubra* tantum *Obferuationum suppressarum*, cum remissione ad alia scripta vel testimonia, nominare liceat mihi, defensionem illorum atque vberiore probationem e Cathedra in me suscepturo. - - Ciuitates Imperiales ad vnam omnes sub RVDOLPHO *propriis* habent *magistratus* 92), ex Ciuibus vbique, a Ciuibus simul plurimis locis electos, idque essentialis earum character fuit. Horum *Auctoritas* et vel in ipsis ciuitatibus mediatis *longe maior* est, ac vulgo docetur; maior, ac hodie 93). Imperiales, saltim liberae omnes *Autonomia*

89) L. B. de *Senckenberg* von der höchsten Gerichts. §. 8. 12. 13. 14. 20. *Illustr. Struben* l. c. XXII. *Abb. f. II. T. IV.* p. 85.

90) *Fast. Rud. San-Blaf.* p. 66. sq.

91) B. ab *Hertenstein*, *Vlman*. *Confliar.* olim *Reipubl. patriae, dein Augustanae*, *Spec. Iur. publ. Suen. de Ducatu Sueviae et Alemanniae*, Argent. 1731. 4. Cap. VI. *Koeler* *diff. Fata ducatus Aleman. et Sueviae expon. aucta et denuo ed. curante ill. Bello*, Lips. 1757. §. XI. sqq. cf. ill. *Haeberlin* l. c. T. II. p. 566. sqq. et *Cod. Rud. San-Blaf.* p. 72-77.

92) Id per *inductionem* probari potest debetque; cf. *interim ill. Struben* l. c. T. V. p. 468.

93) *Gruppen* l. c. p. 142. sqq.

tonomia 94) gaudent, cui *Iura peregrina* ingliscentia iacturam minantur. Quapropter *Ciuitates*, quae hactenus consuetudinibus magis, quam legibus scriptis regebantur, has suas *consuetudines sententiasque Scabinorum* colligere coeperunt, easque *in scripta redactas*, ab Imperatoribus, nullo quidem iure cogente 95) confirmari curant. Summa rerum non amplius penes aduocatos, sed *penes Scabinos* 96) seu *Consules* 97) *Ciuitatis* erat, in iis cumprimis ciuitatibus, ubi *Scabinagium et Consulatus* penes vnum idemque collegium *coniuncta* erant. Quicquid statuendum aut determinandum erat, id plerumque via iuris sententias ferendo, *durch Urtheilshoepfen*, expediebatur. *Raro* enim tum temporis, extra casum controuersum, constitutiones aut *legislationes* fiebant, nec *potestas iudicialia a legislatoria, nec causae iustitiae a causis politicae atque*

- 94) v. supr. §. XIII. p. 35. sqq. cf. L. B. de *Senckenb.* l. c. Vorr. p. 29. Illustr. *Püttgeri* Inst. iur. publ. §. 217. et Praelect. MSC. ad Ius prin. Princip. Euidentiſſ. exempla exhibent de *Augusta*, diploma RVDOLPHI dat *Augustae* d. 9. Mart. 1276. cit. a perill. P. a. *Sterten* Augsp. Gesch. T. I. p. 78. *Lubeca*, *Dreyer* Sp. iur. publ. *Lubecenf.* p. 316. *Argentina*, *Schoepfl.* T. II. p. 311. et p. 325. *Mühlhusa* in *Thuring.* perill. *Grafschhof* l. c. p. 145. et p. 231. cf. ill. *Riccus* von *Stadtgefetzen.* *Adam*, *Ulman.* de *Statut.* *Ciuit. Imp.* diil.
- 95) Quatenus *Statuta* nullas *nouas Legislationes*, vim *extra Ciuitatem* exferentes, continent, vi dictorum de *Autonomia* et not. praeced.
- 96) Illustr. *Struben* l. c. *Abb. V.* §. 4. et 5. *It. Abb.* XXXVIII. §. III. n. c. *Gruppen* l. c. p. 143.
- 97) *Consules* tum temporis dicebantur, quos hodie *Senatores* vocamus, id quod ex formula frequentissima patet: *Magistri Consulum, Consules* et *uniuersi Ciues* etc. cf. *Da.* de *Grafschhof* l. c. p. 99.

que regiminis ira accurate, vti hodierno die, *distinctae* erant 98). *Scabini* tam in *ciuilibus* quam *criminalibus* 99) sententiam dictabant, quam *Iudex Aduocatus*, *Scultetus*, *se* qui tenebatur, ipse non nisi *os Scabinorum* nec voto *decisivo* praeditus 100). Quid? quod ipse *Caesar*, qui vbique terrarum per totum Imperium *concurrentem cum Statibus iurisdictionem* habebat, in ciuitate pro tribunali sedens, *ad Sententiam Scabinorum* adstrictus erat, inprimis in causis fractae pacis publicae, in quibus *RVDOLPHVS Iuri suo adgratiandi* nuntium miserat 1). Ad haec nostro iam aeuo ciuitates nonnullae, ab *Aduocatis liberatae* 2) *Banno sanguinis* inuestitae 3) nec caeterae in *Criminalibus* prorsus exclusae, pleraeque contra *proscriptiones iudiciorum prouincialium* priuilegiatae 4), mul-

98) *Illustr. Struben* l. c. inpr. *Abh. V. §. 5. et Abh. XLI. von der Staedte Gerichtsbarkeit.*

99) *Vid. Doc. de 1258. in Apol. Colon. app. p. 20.*

100) *L. B. de Senckenberg de ord. collegiorum p. 30.*

1) *Swer des nicht en tot, ober den willen wir richten scheffige, als recht ist, und swaz uns uer en geteilet wirt, des en willen wir nicht lan. noch niman ouer seben, noch niemanne schouen* etc. haec promittit *RVDOLPHVS* in pace publica de 1281. supra p. 24. n. 69. alleg.

2) *Illustr. Struben* l. c. T. V. p. 469. de *Francosurto* ill. *Haerberlin* l. c. T. II. p. 314. de *Wormatia* ill. *Moritz* l. c. p. 179. sqq.

3) *CONRADINVS*, vlt. *Sueu. Dux*, *Ciuius* in *Arbona* propter diuturnam suae *Celsitudinis praesentiam* ibidem, *Iudicium et Bannum* confert. *Dat. Schongöuw* d. r. Nou. 1266. ap. *Tschudl* l. c. p. 167. *Licet de validitate huius infestationis* dubitem, ex rationibus mox proferendis, tamen probat hoc exemplum, huiusmodi *Banni* collationes tum temporis non fuisse inusitatas, add. *Priu. RVDOLPHI d. Germersheim* d. 26. Iul. 1281. *Wormatiensibus* concess. ap. *Moritz* l. c. app. *Doc. p. 178.*

4) *Quale priu. Vberlingens. Memmingens. Kaufbeurens. Argen-*

multae *Iure Asyli* f. proscriptos fouendi 5) et *Iure Monomachiae* f. Duelli Iudicio 6) praeditae erant. *Ius fori et priuilegium de non euocando omnibus Imperii Ciuitatibus commune* 7), sed regulariter huiuscemodi exemptionis priuilegia tantum contra *Iudicia Prouincialia, Westphalica*, quae etiam *Vemedings, Freystüble, heimliche Frey-Gerichte* dicebantur, et in causis ciuilibus contra *Ecclesiastica*, haud uero contra *Aulica maiora*, nec contra *Iudicia pactitia*, pacis publicae tuendae ergo constituta, allegari poterant 8), *Priuilegia de non adpellando* et certo modo *Austraegarum*, ob frequentem horum usum generaliter adprobatum, atque ob *inappellabilem*, exceptis causis nullitatis, aut protractae uel denegatae iustitiae, *Laudorum* plerorumque *Iudiciorum naturam* 9) nostra sub periodo *rara* quidem, ue-

H 2 rum

tinens. Rauenspurg. Wormatienses etc. a RVDOLPHO obtinuerunt.

- 5) Pax publ. de 1281. id quidem uetuit. cf. *Hertius* de super. territ. §. 11. p. 206.
- 6) *Knipschild* l. c. L. III. c. 22. cf. *Cod. Rud.* cit. p. 187.
- 7) Vid. dipl. in mantiff. Docum. N. IV. quod ad probandam hanc thesin integrum huc transcribi dignum duxi. *Const. RVDOLPHI* de eod. arg. de 1291. ap. *Goldast* T. I. *Const. Imper.* p. 314. Nihilominus speciatim de hoc priuilegio sibi prospexerunt Ciuitates singulae, qualia priuilegia *Rudolphina* ad manus mihi sunt de *Argentina, Arau, Buchorn, Colmaria, Colonia, Constantia, Erfordia, Francofurto, Friedeberga, Friburgo* in Brisgon., *Gelnhusa, Hala Sueuorum, Kaufbeura, Lindauia, Memminga, Mühlhusa* in Thuringia, *Mühlhuse* in Sundgouia, *Nordhusa, Rauenspurgo, Rinuelda, Rotenburgo* ad Tub., *Spira, Thurego, Vberlinga* et *Wormatia*.
- 8) L. B. v. *Senckenberg* l. c. *Vorr.* p. 16. n. b. *Dn. de Gratshof* l. c. C. III. §. 8-12.
- 9) *Senckenb.* *ibid.* et *inpr.* §. IX.

rum non plane incognita sunt 10).

§. XIX.

Continuatio.

GAUDENT insuper Ciuitates sub RVDOLPHO L., vt alii Status, Iure belli siue potius *manu-ario*, armorum, armandiae, induciarum, neutralitatis 11), garantiae 12) repressarum, pignorationum 13), seque-lae, s. milites legendi aliisque adducendi; *aedificandi*, muniendi et pomoeria extendendi 14), *praesidii* 15), *apertu- rae*

10) Pro antiquissimo vulgo, sed falso, habetur illud de 1475. quod a FRIDERICO III. Ciuitati *Gamundiae* indultum est. Ne ad illud a tot Eruditis in dubium vocatum diploma RVDOLPHI de 1278. prouocem, in quo dicitur: *ab Abbate Gengenbacensi et eiusdem sententiis non debere prouocari a quocunq; subditorum seu Vasallorum* (cf. illustr. Haerberlin l. c. T. VIII. p. 564.) ablego Lectores ad ill. Woritz l. c. p. 384. et diplom. FRIDERICI I. de 1156. et II. de 1220. app. Doc. sub N. IV. et VIII. inserta.

11) Dat. de pace publ. p. 116. b.

12) RVDOLPHVS Ciuit. *Spirae* Guarantiam super compositione cum Wezlarieusibus inita committit dat. *Spirae* d. 25. Jul. 1285. ap. Lunig l. c. T. XIV. p. 473.

13) Vid. Landfried de 1281. et priu. *Vberlingensibus* concess. in Auctuar. Cod. Rud. cit. p. 217. et 229.

14) Pax publ. ead. *Suer burge oder Siere oder chein buw machen wil, der sol ez mit sine gute tun, oder sner lute, und nit von sner lant lute gute*; nec hac ex causa telonium vel ungelium subditis imponat; id quod tamen RVDOLPHVS multis Ciuit. concessit. E. gr. *Aquisgranensibus* in charta de 1275. ap. Londorp, Act. publ. T. 14. p. 12. cf. *Negelsin* diss. de Iure muniendi Lib. S. R. I. Ciuitatum, inpr. *Norimbergae*. Alt. 1773. 4. Quid sub *aedificio, structura, Burglichbau* Saec. XIII. intelligendum, docet Dn. ab *Erath* in Cod. dipl. *Quedlinb.* Exeg. dipl. p. 996. n. 93.

15) Illustr. *Serubens* l. c. T. I. Abh. V. §. 6. 7. et 18.

rae 16) in oppidis et castris Sociorum, in primis *Pfal- et Vjsburgerorum*. Immo contra ipsum *Caesarem* Status impune sumebant arma, et discordiae eiusmodi magis per modum *Austraegarum compromiss.* quam vi supremae iudicialiae potestatis componebantur 17). Gaudent iure *Legationum, Foederum et Conuentuum* 18); iure *insignium, sigillorum* et vel *cerae rubrae* 19), Ceremoniarum, *Cancellariae et Archiui* 20); iure *Tributorum* 21), talliandi et collectandi

H 3

- 16) Celeberr. *Burgmeister*, Consiliar. olim illustr. Reip. Vlmatae, Thesaur. iur. equestr. T. I. p. 504. fqq.
- 17) Illustr. *Struben* T. IV. Abh. XXIII. §. 2. et II. v. Ex. *Wexlar*. in n. 12. adduct.
- 18) Idem T. I. Abh. V. §. 12. et 19. *Obracht* diss. de Foederibus v. supr. §. V. p. 12. *Woelcker* diss. de iure legat. Ciuit. Imper. *Datt.* de pace publ. p. 28. de *Argentina Wencker* Adpar. Archiu. p. 167. et 185. de *Augusta* generosiss. a *Stetten* lun. Gesch. d. adel. Geschlecht. in Augsp. App. Doc. N. X. et XVIII.
- 19) *Argentina* cera rubra sigillat 1284. v. *Schoepfl.* l. c. T. II. p. 325. It. *Norimberga* 1243. v. *Norimb.* diplom. cit. p. 199. et *Norimberg.* *Patricii Holzschuberi* iam hoc Saec. Cera rubra in sigillis vtuntur v. ill. *Gatterer* tr. doctiss. et splendidiss. de hac Gente nobiliss. p. 33. Frequentia Cerae rubrae in sigillis, Chartis nostrae Periodi adpenis vel impressis, et exempla admodum rara priuilegiorum desuper concessorum confirmant opinionem ill. *Spiessii*, cuius doct. tr. de Aurea Bulla *RVDOLPHI* supra p. 19. n. 54. laudauimus, scil. vsum huius cerae tum temporis nondum fuisse tantam praerogatiuam, ac eum postea habitum fuisse scimus. Cf. *Heinccii* tr. de sigillis.
- 20) In descript. Senatus *Lubeconsis* praecipuorumque munerum de 1298. ap. cel. *Dreyer* l. c. p. 330. occurrunt 1. *Cancellere* 2. *bewarende de Boke, dar der Stades Recht inne beschriuen steyt*, et 1. *Bewarende de Trescameren, dar der Stades Hantwestene inne lichghet.* De Archiuo antiquiss. Ciuit. *Colon.* v. *Chart.* ap. *Gruppen* l. c. p. 227.
- 21) Illustr. *Struben* l. c. T. I. Abh. V. §. 31. p. 590. It. Priuil. R. v.

di bona et subditos, *Aerarii* 22), Fisci, circa *monetam* 23), *vestigalia* 24), telonia, Vngeltum, Assisiam, Gabellam, Firmitatem; circa conductum, *Iudaeos* 25) Foresta, Flumina aliaque regalia; gaudent Ciuitates Imperii *Iure territoriali et Feudorum* 26), *Weichbildico*, *banniti miliaris* 27) Burch-

- DOLPHI, Vberlingensibus, et quae ad instar illius priuilegiae sunt, Ciuitatibus concessum v. supr. p. 30. n. 94-97.
- 22) Ad *Aerarium* Ciuit. Colon. e senatu, Confraternitatibus et Populo quidam eligantur, pronunciatum est in Laudo de 1258. v. Apolog. *Colon.* in app. p. 30.
- 23) Cf. decret. RVDOLPHI, quod Episc. et Principibus *monetam* magis iuxta eorum antiquum ius, quam voluntatem de *Hausgenossen* eudere permittit, dat. *Brisach* d. 13. Febr. 1283. ap. *Schannat* Cod. Prob. Wormat. N. 167. p. 143. Cf. cit. *Landfrieden* de 1281. De Iure monetae Ciuit. *Argentinae Schoepfl.* t. c. T. II. p. 320. De *Augusta* Stadtbuch art. *welch reht em münzmeister gen der Statt haben sol und sie gen im.* in *consultiff. Weng*, *Consil. August.* Nachr. v. Augspurg. Stadtbuch in d. *Leipzig* *critisch. Beytraeg.* XVI. Stück N. III p. 573. - - de *Ratisbona* Priuileg. FRIDERICI II, de 1230. in *Mos.* *Reichsst. Handb.* T. II. p. 511.
- 24) Confirmat. RVDOLPHI des zwischen Stiff und Stadt Augsburg. errichteten Zollbriefs dat. *Augustae* d. 30. Decbr. 1282. It. all. *Stadtbuch* art. *welch reht die Zolner haben suln in der Stat und zen bruggen* l. c. De *Spira* v. *Lünig* l. c. T. XIV. p. 469. de *Moguntia* v. *Ludewig* rel. MSC. T. VII. p. II. et 438.
- 25) Plerumque Ciuitati pro receptione *Iudaeorum dimidia pars Censur* ab his Caesari praestandi cedebat v. *Burgermeister* l. c. T. I. p. 545. *Iudaci Augustani* se ad partem muri ciuitatis suis sumtibus aedificandam obligant. Ap. *Dn. a Stetten* *lun.* l. c. App. N. XXI. p. 378. sq. Cf. *Moritz* l. c. p. 425. 428.
- 26) Vid. de *territorio Egrano* scripta supra cit. p. 49. n. 67. de *Muhlhusano* more suo erudite differuit *perill.* de *Grafshof* l. c. p. 25.

Burch-Bann, Bann-Meilenrecht, et *Metrocomiae* 28); Iure, Prin-

p. 25. sqq. limites territ. *Wormat.* definiunt FRIDERICI I. et II. diplom. de 1156. et 1220. ap. *Moritz* l. c. app. doc. Nonnullae Ciuit. ob territorium suum constituunt *Assessores Iudiciorum* pac. publ. v. *Datt.* l. c. f. 29.

- 27) Hoc iure veteres Ciuitates gaudebant, nouis illud interdictum erat vi Constitut. FRIDERICI II. de 1232. supr. p. 8. n. 18. alleg. HENRICVS VII. R. R. eius filius, Principibus nimis fauens, in praecedente sua Constit. generaliter bannitum hoc milliare prohibuit, his verbis: *In ciuitatibus nostris bannitum Milliare deponatur*, quod in versione huius priuilegii, quod *Aduersariis Ciuitatum* prae Fridericiano, mala fortassis fide, allegare praeplicet, a SIGISMUNDO quidem confirmati, ap. *Auct.* Actor-Lindau. p. 633. ita translatum est: *es soll auch in unsern Staedten die verachte Meyl abgelegt werden.* Sed Augustissimus Pater FRIDERICVS hanc Filii Constitutionem ad nouas tantum Ciuitates restrinxit his verbis: *In ciuitatibus nostris NOVIS bannitum milliare deponatur.* -- in euident testimonium, Imperatorem veteribus Ciuitatibus *Ius suum quaesitum*, bannitum scil. Milliare, saluum testumque seruari voluisse. Derogauit ergo et ex parte abrogauit Henricianum priuilegium, id quod et antea et post in aliis a filio expeditis negotiis factum esse scimus. Extat nempe memorabile HENRICI diploma, *Vlmac* 1228. datum, quo ipse *sententiam* in *Aepisc. Coloniensis* fauorem ad possidendum Martis Montem (*Eresberg*) a se latam, ex iussu Imperatoris Patris reuocat ap. *Schaten* *Annal.* Paderborn. T. II. p. 5. Sic quoque FRIDERICVS II. HERMANNVM V. March. Badenf. contra violentias Henrici VII. R. R. filii sui in integrum restituit, *Dat.* ap. *Pretinam* m. Nou. 1234. ap. *Schoeffl.* *Hist. Zar.* Bad. T. V. N. CVI. p. 192. Caeterum de *Banmîle*, *Ban Leuca* etc. optime et copiose egit *Gruppen* l. c. C. III. §. 1-4. Cf. *illust. Struben* l. c. T. V. p. 489.

- 28) Seu Iure de fundis iuris forensis seu Weichbildici non in extraneum, nec nisi in habitatorem metrocomiae alienandis.
Quale

Principes, Barones, Abbatis aliosque *immediatos*, vt et Statuum *subditos ciuilegio* donandi 29); Iure politici sui status formam atque *politiam* 30) constituendi, *nundinarum* 31), *geranii*, *emporii*, *supremae in collegia inspectionis*, *Confraternitates et tribus* 32) ordinandi, *honores* impertiendi 33); Iure patronatus et *aduocatae* 34) in collegiatas *ecclesias et monasteria*, *Fabricae templorum*, *amortizationis*, aliisque nonnullis Iuribus *circa Sacra* 35). Haec aliaque

Quale priuilegium RVDOLPHI I. de non alienandis bonis, nisi in concium, *Mühlbusanis* s. d. *Vienne* d. r. Jul. 1279. concessum ext. ap. Dn. de *Grafsbof*. l. c. app. Doc. Nr. 30. pag. 199. Vigore huius *Mühlbusani* memorabile condiderunt Statutum, per quod *Phaphen, Ritters und luden, deren Gute unverschözt blibit*, a cõmentione bonorum excludunt. *Ibid.* C. III. §. 2 et 3 p. 26. fq. Cf. *Gruppen* l. c. C. III. §. 5. p. 168.

- 29) Seu *Pfahl- und Vfs-* s. *Pactbürger* aufzunehmen v. *Wencker* tr. de *Pfalburgeris* et eiusd. tr. de *Vfsburgeris*.
- 30) De lege quadam *Politiae* eiusque condendae modo v. *Schan- nat* Cod. prob. *Wormat*. p. 132. *Conf. Apol. Colon.* ait. app. pag. 36.
- 31) *Orths* Abhandl. v. den 2. R. *Messen* in *Francfurt am M.* 1765, in 4to. It. *Dreyer* all. *Spec. Iur. Lubec.* v. *Strandrecht*.
- 32) RVDOLPHVS *Tribus Goslariens.* a ciuibus inlicitos confirmat dat. *Erford* d. 22. Apr. 1290. non obit. *Conf. HENRICI VIII.* R. R. de 1231. vid. *supr.* p. 8. n. 18.
- 33) A. 1281. *Argentinae* a Senatu multi *ignobiles* creati sunt *Militer* ex Gratia Imperatoris v. *Schoepfl.* *Alf. ill.* T. II. p. 632. Cf. *ib.* p. 325. not. 11.
- 34) Consultiss. *Milleri*, *Illustr. Reip. patriae* *Consiliar.* diff. inaug. de *Aduocata* lib. S. R. I. *Ciuitatum monastica*; *Gieslæ*, 1769. 4to.
- 35) *Wallacher* diff. inaug. de *Iure circa Sacra* ante *Pac. religiof.* *Gieslæ* 1707. Consultiss. *Frickii* (10. *Henr.*) *disquis. de Com-*
men-

que Iura singula *Ciuitates Imperiales*, variis cum restrictio-
nibus atque modificationibus, sub moderamine *Senatus*
vbique fere tum temporis mere *aristocratici* 36), sub Rv-
DOLPHO, Augustissi. *Domus Habsburgo Austriacae* Statore
atque Satore, exercuerunt; *superioritate territoriali* tum
temporis *nondum* perfecta atque *consummata*, qua, Pace
Westphalica legibusque Imperii fundamentalibus firmata,
hodie sub Iosepho II. auitae clementiae atque gloriae a
RVDOLPHO partae, a *Maioribus* posteris auctae, Haerede
Augustissimo, Imperatore Optimo, gaudent, quaque vt
sub umbra et tutela, auxiliante Deo, Alarum *Aquilae Au-*
striaco-Imperialis ad finem vsque seculi illibata gaudeant,
bonus quisque ciuis Germanus mecum exoptabit.

§. XX.

mendatorum Ord. Teuton. Qualitate Ciuili etc. Goett. 1769. 4.
Hert. de Super. territ. C. IV. it. de vulgo iactata Ord. Cister-
ciens. libertate. Ill. Struben Obseru. iur et Histor. Germ. Obsf.
7. et Nebenst. T. I. p. 318. *Gockel, Consiliar. olim Ulmani, tr. de*
superioritate saera. RVDOLPHVS quidem omnia *Ciuitatibus*
a se concessa priuilegia, quatenus in *praeiudicium Cleri* ten-
dunt, irrita declarat, dipl. dat. *Hagenau* d. 2. Xbr. 1383. seu me-
dius (iuxta correctionem *Schoepflini* l. c. T. II. p. 359. n.
u) 1282. sed centum plura exstant exempla, vbi et *Iura Ciui-*
tatum contra Clerum strenue defendit Imperator iustissimus.

- 36) Vid. supr. p. 54. n. 85. Memorabilis Formae Ciuitatum pluri-
marum mutatio, *die Einfuehrung des Zunftregiments*, demum
ineunte et medio Saec. XIV. euenit, sed nostra sub periodo
grauis iam vbique fere *Patritios* inter, suis *Muntmannis* atque
Clientibus stipatos et Plebeos Tribubus adscriptos, *contentiones*
de consortio regiminis ortae sunt. *Causas* huius reuolutionis
tradit illustr. *Haerberlin* l. c. T. II. p. 316 et T. VIII. p. 274. qui-
bus addere liceat, *vsus linguae Teutonicae* in scriptis publi-
cis et principium de *paritate ludicum*.

VLMA, moderante RVDOLPHO I. ciuitas Imperialis
seu immediata. Non Ducalis. Non Abbatialis.

SI qua Historia Specialissima mediū Aeuī tenebris fere cimmeriis sepulta, erroribusque Historicorum innumera-
rabilibus, a Scriptoribus domesticis toridem profligatis,
toridem vero a doctis hominibus iterum iterumque
recoctis, deformata est, id proh! dolor, nescio, quo
infausto fidere, *Historiae Patriae* accidit. Auctorem
horum errorum ipsum scriptorem domesticum accusarem,
alias admodum aestimabilem et famigeratissimum, *Felicem*
puto *Fabri* 37), Monachum Ord. Praedicator. *Vlmensem*, ab
omnibus fere vapulantem, a plurimis exscriptum. Huius
mendosae partim et fabulosae de VLMA narrationes Eru-
ditorum animis tanta vi insident, vt vel solidissima scripta,
ne de paucis nonnullis *extraneis* scriptoribus, qui causam
Ciuitatis patriae in doctissimis suis Operibus docte egerunt,
verba faciam, *Eruditorum Vlmatorum*, Saeculi huius, quo
viuimus, Scriptorum, *Burgermeisteri* 38), *Stölzlini* 39),
Her-

- 37) In Ei. Historia Sueniae integr. Cap. II. de *Forma vel Facie*
Ciuit. Vlmensis ap. *Goldast*. Script. Rer. Sueu. edit. Richterianae,
p. 224 It. *Tertia Euagatorii* Pars tr. de *Ciuit. Vlmensis*.
De eius *Origine, Ordine, Regimine, de Ciuibus eius et Statu*
ipsum vsque in praefens Msc. V. III. *Haberlin* dissert. de vita,
fatis, itineribus et scriptis *Felici Fabri*. Goetting. 1742.
- 38) Io. Stephan. *Burgermeister* a *Dicissau*, *Consiliar. Reip. Vlm.*
in variis. Ei. *Opp.* (quae recens. *Wegelin* in *Bibl. Thes. rer.*
Sueu. T. I. p. 148.) cum primis in *Thes. Iur. Equestr.* 14. *Satz.*
XIV. Cap. p. 565. sqq.
- 39) Dau. *Stölzlin* *Con-Rect. Hist. P. P. et Bibl. disp. circul. XLVII.*
de veris falsisque *Rerum originibus ex Historia Patria* d. 15.
Dec.

Hertensteinii 40), L. B. de *Cramer* 41) et, quos inter viuos adhuc laeti veneramus, *Haerberlini* 42) *Haeckbelii* 43), *Kienlini*

I 2

- Dec. 1722. hab. it. *Histor. Bericht v. d. St. Vlm* und was sich darinnen merkwürd. zugetragen vsque ad A. 1555. Mfc.
- 40) Solertissimo Hist. patriae indagatori, Lud. Barthol. Nobili ab *Hertenstein*, Consiliar. olim Vlm. debemus 1) Comment. de orig. incrementis, gestis illustr. iuribus et privileg. peculiar. Reip. Vlmensis. script. Argentor. 1730, sed hodiernum ineditus in Archiuo Vlm. asseruatur. 2) Eiusd. supra laud. diff. de Ducatu Sueniae. 3) Spec. histor. patr. de V L M A per L O T H A R I U M Sax. destructa, Vlm. 1732. 4) Kurze, doch gründl. Ausföhrung, daß d. St. *Vlm* nicht erst A. 1346. zur Reichs-Immedietät gelangt in *Pistorii* Amoenit. Hist. iur. P. V. p. 1447. it. in *Wegelin* Thes. rer. Sueu. T. IV. Diff. IX. p. 106. 5) Annot. ad dipl. de 1255. de iure *Aduocatae in Ciuit. Vlmens.* Ext. ap. L. B. de *Senckenberg* in *Meditat. iur. et Histor. et ap. Wegelin* l. c. Diff. XIV. 6) Notas ad document. Plebani et Ciuium de Vlm. de 1372. *Ibid.* p. 174. 7) *Prodr. Vlm. Numariae* in nou. Act. Erud. m. Nou. 1736. p. 515. et denique 8) vom Prediger Kloster in Vlm, in den nütz. u. auserles. Arbeiten d. Gelehrten im Reich IV. St. n. VI p. 346-353.
- 41) Perill. olim Augustiss. Camerae Imp. Assessor. sed eheu! morte nimis praematura fatis erepti, L. B. Io. Vlr. de *Cramer*, in variis doctiss. suis Scriptis, inpr. in den Wezlar. Nebenfl. P. XVII. N. I. vbi *communis Patriae* iura atque *privilegia exemptionis* contra *interpellationes Iudicii Prouinc. Sueu.* masculae defendit.
- 42) In *Historia Patria* versatissimi deque illa meritissimi, nostro elogio maioris, illustr. Franc. Dom. *Haerberlini* 1) *Historumena* de Scholis latinis et Gymnas. Vlm. 1737. 2) *Vita F. Fabri* mox laud. 3) *Sched. de diffidiis ex elect. LOTHARII Sax. German.* turbantibus et nata inde V L M A E euerfione, Goett. 1745. 4) *Emend. et Supplem. ad hoc Schediasma* in Auctuar. *Wegelin* Thes. rer. Sueu. Vol IV. N. XXIIX. inserta; vt alia Eius scripta Hist. patriam quammaxime illustrantia

lini 44) *Milleri* 45) et qui sunt reliqui, parum aut nihil valeant contra. Quoties enim in scriptis vel in hoc Lustris editis, legere, vel in celeberrimorum Doctorum subfelliis haud sine taedio audire coactus sum: *Vlma Abbati Reichenouensi* a CAROLO M. donata est; *Vlma Superioritatem* eius vsque ad A. 1346 agnouit; *Vlma* hoc demum anno liberationem a Iugo Reichenouensi suamque Immediatatem, plenam autem libertatem post centum demum annorum decursum sub FRIDERICO III. Imp. 1446. nacta est, et id genus alia „. Sed ne refutandis huiuscemodi narrationibus longius immorando acta agam, pronoco ad Scriptores domesticos modo allegatos, id muneris tantum in me suscepturus, vt Immediatatem Patriae carissimae sub RVDOLPHO I. ex ipsis huius Imperatoris priuilegiis, luce meridiana clarius demonstrarem, seu potius nil nisi di-

plo-

stantia E. gr. de illustr. *Gente Krafftiana*, de Bibliotheca *Krafftiana*, de *Conr. Kollino* etc. et vel ipsum Opus eius immortalis *Hist. Imper. Germ.* vbi Vir Illustris, amore erga Patriam ductus, de Ciuitatibus Imperialibus passim differens, *Vlmam* exempli loco nominare solet, silentio praeteream.

- 43) Magnif. atque Consultiff. Lud. Alb. *Haackel*, III. Reip. patriae Praetoris longe ampliss. Diff. inaug. de dipl. suppositio, quo VLAM, Villam Regalem, a CAROLO M. A. 813 Coenobio Augiensi donatam assertum fuit, add. breui perantiquae *Vlmensis Immediatatis* probatione, Praef. Celeberr. *Budero*, Jenae 1755. hab.
- 44) Consult. Tob. Ludw. *Kienlin*, Reip. *Biberacens.* Cancell. Direct. et Patriae Consiliar. diss. de Austragis generatim et in specie de iure Austragatum ciuit. Imp. *Vlmanae* sub Praef. ill. *Haerberlini* hab. Helmst. 1759.
- 45) Diff. supr. p. 64. n. 34. cit. in qua speciatim quoque de *Advocacia* III. Reip. *Vlmanae* super *Coenobio Wengensi* agitur.

plomata ipsa, euentissima huius theseos et per se lo-
quentia testimonia, loco omnis probationis, exhibeam 46).
Primum, datum *Vlmae* 47) XVI. Kal. Maii (d. 16 April.)
A. D. 1274. Indict. II. Regni nostri Anno primo, *Ciuitati*
Patriae omnia Iura et priuilegia Ciuir. *Etslingensis* indul-
get. *Alterum*, datum *Hagenoue* 48) pridie Idus Augusti
(d. 12. August) Indict. II. Regni vero nostri Anno pri-
mo 49) *generalem* omnium priuilegiorum Iuriumque Ciuir.
Vlmanae continet *confirmationem*. Per haec Priuilegia
Imperator Optimus Maximusque dilectis a) *Suis Ciuibus*
in Vlma, b) ceu *Membro Romano Imperio tanquam Capiti*
coniuncto, c) ob singularem illorum *Fidem Imperio sem-*
per 50) *obseruatam*, d) *ex speciali dilectione et gratiae prae-*
1 3 roga-

- 46) Integra illa typis exscripta dedi in Mantiss. Docum. Num.
II. et III.
- 47) Hoc Datum et alia diplomata confirmant, RVDOLPHVM
primam huius mensis partem *Rotenburgi*, mediam *Vlmae*
et reliquam *Hagenoniae* transegisse. Ita in Metrop. Salisb.
ap. *Hund* T. III. p. 110. sq. duo exstant diplomata, Monast.
Ruetenbuech data *Vlmae* d. 15. April. h. a.
- 48) Et hoc Datum pluribus aliis diplomatibus *Rudolpbinis hoc*
mensis Hagenoniae datis, confirmatur v. *Fact. Rud. San-Blaf.*
p. 55.
- 49) E. Anno 1274. quod et Ind. Rom. II. indicat, cum RVDOL-
PHVS III. aut prid. Kal. Octobris anni praeteriti 1273. Ind. I.
in Regem Rom. electus sit.
- 50) Egregia inuincibilis *Vlmanorum* erga Imperatores fidei atque
obsequii testimonia exhibet historia patria. Sic *Vlma* a. 1027.
a partibus Imperatoris, CONRADI Salici stetit, contra ER-
NESTVM, *Sueciae Ducem*, quem Caesar in *Comitiis Vlmae*
habitis, in Saxoniam super rupem *Gibichenstein* exalari fecit,
teste *Wippone* in vita h. Imp. ap. *Pistorium* p. 423. A. 1077.
Rex HENRICVS IV. *Vlman* venit, ibique *imposita sibi Coro-*
na,

rogatiua 51), cuius specialia signa reportare merentur, *Vlmani*

na, vt Bertoldus Constant., Caesari infensissimus ad h. a. loquitur, *interdictum Regnum usurpauit*. Ex quo apparet, *Vlmanam* Imperatori fidem seruasse, nec cum Anticaesare, RVDOLPHO, *Sueviae Duce*, conspirasse. Et quam sancte inuolabiliterque *Vlmani Imperatoribus Hobenstaufficis*, licet ab initio *Ducibus Zaringiae*, ex instigatione Episc. *Constantiensis* Abbatisque *Reichenouiensis*, magis fauerent, vti ex conuentu Principum, FRIDERICO, primo ex domo Stauffensi *Sueviae Ducis*, aduersariorum, teste eod. Bert. Const. ad Herman. Contract. p. 369., *Vlmae* a. 1093. habito, concludi potest, vel cum ipsomet suo exterminio summoque rerum suarum periculo, spretis Banni Eccles. fulminibus, nec promissionibus, nec minis, nec armis Anti-Caesarum fracti, *iratam fidem semper serauerint*, historia patria, annorum imprimis 1134. 1198. et 1247. quam euidentissime comprobat. Anno nimirum 1134. optima vrbs patria, ob fidem in schismatica Electione electo Regi, CONRADO Sueuo, seruata, ab HENRICO superbo, Bavar. Duce, LOTHARIO Sax. Anti-Caesari fauente, post desperatam Ciuium Heroum defensionem, vi occupata, atque melioribus Ciuium crudelissime trucidatis, igne ferroque deuastata est; cf. illi, *Haebelini* et *Hertensteinii* alleg. Dissertationes de hoc *Vlmae* excidio. A. 1198. *VLMA* ob fidem erga PHILIPPVM, vti ipse se vocat in diplomatibus, *secundum*, *Sueviae Ducem*, schismatice cum OTTONE in Regem electum, a Pontifice Banno Ecclesiast. feritur v. *Pfessing*. l. c. T. I. p. 146. Anno denique 1247. *Vlmani* iique fere soli, quum totius *Sueviae* Proceres Nobilesque, inter quos et ipse Abbas *Reichenouiensis* et *Hartmannus*, Com. Dilling. *Advocatus Vlmanus*, teste Raynaldo T. XIII. ad a. 1248. N. XVI. p. 584. deprehenduntur, a FRIDERICO II. eiusque Filio CONRADO IV. R. R. defecissent, Victori HENRICO Rasponi Anti-Caesari, magno exercitu stipato omnique belli apparatu instructo, *Portas Ciuitatis suae* clausurunt, eumque sagitta ab Oppidanis durante obsidione lethaliter vulneratum summoque taedio perfunsum, infecto labore ab vrbe recedere coegerunt,

ni, e) ad *Ipsorum deuotas supplicationes*, f) *immediate*, nulla Abbatis *Reichenouiensis* seu alterius Cuiuscunque facta men-

gerunt, *malentes*, vt addit *Mutius* in Chr. Germ. L. XX. ad 1246. f. 189. ap. *Pistor.* l. c. T. II. p. 825. *propter iniurandum quod FRIDERICO fecerant, quoduis periculum subire, quam contra fidem facere.* Quis non exinde intelligit, *RVDOLPHVM* fidem *Vlmanorum Imperio* semper seruata*m iure meritoque* laudare potuisse.

- 51) Quod et frequens huius Imperatoris Residentia in Palatio suo *Vlmae* exstructo, olim *Königs-hof*, hodie der *Neue Bau* dicto, comprobatur, testibus scriptoribus diplomatibusque *Vlmae* datis; qualia duo d. d. 15 et 16. April. 1275. v. supr. n. modo praec. 47. „*Exactis Augustae Comitibus* (in. Iunio) 1275. *RVDOLPHVS* „*Vlman* mouit, alteram *magni nominis Sueviae urbem.*” Verba sunt *Clar. Callesii* *Annal. Austr.* P. II. L. VII. p. 506. ad h. a. A. 1282. *RVDOLPHVM* *Curiam solennem Vlmae* celebrasse, refert *Zeiler*, *Vlm. Chr. Sueu.* paru. ad h. a. Hoc assertum nullibi quidem confirmatum legi, attamen ex litteris compositionis Imperatorem inter et *EEBERHARDVM*, *Com. de Würtemb.* 1286. inuitae ap. *Dn. Sattler* l. c. II. T. *Beyl.* N. 10. p. 10. patet, hanc compositionem aliam, *Vlmae* cum *Com. de Würtemb. de Helfenstein* aliisque inuitam, praecessisse. Ibi enim dicitur: *Sit der Sune du nu jungest ze Vlme gemacht wart* - et paullo post: *Wir* (der *Keyser*) *und er* (der *Gr. von Helfenstein*) *sulen in allem dem rechte sin, also wir von Vlme scheident, also doch, ob er mit uns zu der Crone vert.* -- *RVDOLPHVS* *Abb. Gutenzellensi* priuilegium concedit, *Vlmae* d. 7. Ianuar. 1287. v. *Lünig* *Spicil. Eccles. III. Th. von Aebthiff.* p. 101. -- Idem *Vlrico* et *Alberto* de *Clingenberg* aduocatum uff den *EGGEN* pro *CXL. Marc. Arg.* oppignorat, dat. *Vlmae* d. 9. Febr. 1286. ap. *Glassey* in *Anecd.* n. 186. p. 280. et *FRIDERICO*, *Burggt. Norimb. Castrum Seefeld* in Feudum Imp. confert, dat. apud *Vlman* d. 7. Jul. 1286. quod exhibet *Io. ab Indagine* s. *Dn. de Falkenstein* *Beschr. d. St. Nürnberg.* p. 360. Haec duo posteriora diplomata verosimile reddunt, Imperatorem maximam veris et aetatis partem *Vlmae* transgressisse,
vbi

mentionem, nulla eius habita ratione, non solum g) uniuersa *Præiugia, Libertates, et iura a d. rec. Imperatoribus et Regibus Romanis, suis Prædecessoribus*, tradita, quam clementissime confirmat, sed etiam iisdem dilectis suis Ciuibus in Vma h) *iura omnia æque dilectorum suorum Ciuium in Eslinga*, Ciuitate extra omne dubium iam dudum Imperiali 52), gratiosissime concedit. Num euidentius, quaeso, fortius distinctiusque *Qualitas Immedietatis* exprimi potest? Nonne verba diplomatis ipsa conclusionem cuique quasi obrudunt, *Vlmam* non primum sub RVDOLPHO sed et iam sub eius *Antecessoribus* fuisse Imperialem. Id quod per dicta in nota h. §. fortissime corroboratur, ita ut recte inde inferri potest: *V L M A, inde ab 53) Origine*

vbi magnum exercitum ad coercendum *EBERHARDVM*, Com. Würtemb. noua contra se Ciuitatesque Imp. molientem, contraxit, cf. *Sattler* l. c. T. II. Abschn. I. p. 12.

52) Vid. supr. pag. 5. nr. 7. Licet antiquissimum priuilegium, quod publici iuris factum est, *Eslingensibus* concessum, deum sit ab *ADOLPHO* Imp. Nassouio, tamen *Eslinga* nostro iam aeuo præcipuis potentioribusque Imperii, imprimis in Sueuia, Ciuitatibus iure suo annumeratur cf. potiss. *Sattler* l. c. T. II. pass. *Gebauer* Vit. Richardi L. III. Vr. N. XXIX. et XXX. et *Senckenb. Select.* T. II. p. 243.

53) Vti plerarumque, ita et *Vlmæ* origo dubia atque incerta est. Equidem præ aliis sententiis illi subscribo, qua *V L M A, domus regia*, a *CLODOVAEO, Francorum Rege*, post victoriam apud *Tolpiacum, Zülpich, Saec. V. primum condita* fuisse traditur, ex veteri MSC. ap. *Bucelin* in Germ. Stemmatograph. P. II. p. 69.; licet Monumenta Iudaica *Vlmæ* passim obuia, secundum calculum M. lac *Honoldi*, Matth. P. P. et *Gymnas. Vlm.* Præc. *originem antiquiorem* prodere videantur. Quidquid sit, *Vlma Regibus Francis, seu Villa Regalis, immediate semper subiecta* fuit, Cf. *Chron. Gouwic. T. I. L. III. n. CXVII. f. 517. sq.*

gine sua fuit immediata, nunquam Ducalis 54), nunquam Abbatialis 55).

§. XXI.

54) *Immediatatem sub Regibus quoque Germanicis, licet a CONRADO I. Ducatus Sueviae restitutus fuerit, seruarunt Vlmani. Duces enim, Sueuici potissimum, primis his temporibus nudis Caesarum Magistratus erant, et, Diademate Imperiali ad Domum Hohentlauffensem translato, summa rerum in Ducatu semper penes Imperatorem, ceu Senioremem Familiae, manebat, licet ab illis plerumque e Familia Duces vicario nomine constituerentur. Hinc ill. Schoepflin in Alt. ill. T. H. p. 277. n. e. omnibus veteribus Ciuitatibus in Sueuia immediatam tribuit, distinguens solummodo inter perfectam et imperfectam. Hac Vrbes Ducales, illa vero nonnullae tantum gaudebant, quibus Dux praefectus non erat. Inter has refero Vlmam, ob rationes n. modo praec. 50 prolatas, quibus addo, Ciuitatem patriam A. 1140. non a FRIDERICO, Duce Sueviae, qui Cocles seu Luscus cognominatur, sed ab eius Fratre, CONRADO III. Rom. Rege, iterum exstructam, Ciuiibusque fidelissimis in emolumentum huius Operis perficiendi, Steuram Imperialem ad multos annos remissam fuisse, vt alias rationes ex palatio regio Vlnae exstructo, ex Comitibus ibi celebratis, v. supr. p. 48. n. 57. ex Homagio Imperatoribus immediate praestito v. n. saepe cit. 50. ex Iudicio Prouinciali Caesareo ibi olim in Stadelhof constituto etc. desumtas taceam, ablegando Lectores ad Hertensleinii cit. Ausführung von der Unmittelbarkeit der St. Vlm vor a 1746.*

55) *Vid. Hertensf. tr. modo alleg. et inpr. Magnif. Dn. Haackhelii cit. Diss. inaug. vbi Notitia diplom. Caroli M. de 813. in quo Vlmam Reichenouiensibus donasse fertur, profunda eruditione atque exquisitissimis Historiae, Artis Criticae et Diplomaticae rationibus demonstratur, suffragante sagacissimo grauissimoque Diplomatum CAROLI M. Censore atque Iudice, Celeberr. Heumanno in Comment. de re diplomat. T. I. C. II. §. 56. p. 158. Quum assertio, Vlmam Abbatiae Reichenou. subiectam fuisse, tota in hoc diplomate fundetur, necesse est, vt, infirmato hoc, illa quoque vt falsa corruat. Sed veritatem*

K

diplo-

§. XXI.

VLMA *Autonoma.*

VT formam *Regiminis Ciuitatis Patriae antiquam eo melius*

diplomatis, quod tamen falsissimum est, fingamus. Quid tunc? Nihil profecto ex ipsis litteris, curatius habitaque temporis ratione inspectis, Abbatiae praeter prouentus Regaliaque, vt vocant, *minora ad Fiscum Regium in Vlma pertinentia donata*, tribui potest. Id quod historia patria confirmat, qua edocti sponte concedimus, *Abb. Reichenouensem utilitates variaque singula iura*, inprimis *circa Sacra et Iurisdictionem Eccles. in Vlma, salua Ciuitatis immedietate*, olim possedisse, a quibus incl. *S. P. Q. Vlmanus* A. 1346. et recoctis Monachorum praetensionibus, A. 1446. titulo oneroso sese ita liberarunt, vt, referente *F. Fabri*, *ne vngula quidem Reichenouensibus in Vlma remanserit*. Optimo ergo iure *RVDOLPHVS I. Vlmanos, dilectos suos Ciues*, eorumque vniuersitatem *Membrum Imperio coniunctum* vocat. Hoc *elogium* quinque eius Successores in *diplomatibus A. 1346. prioribus* repetiere. *ADOLPHVS* scil. a. 1296., *ALBERTVS* 1299., *HENRICVS Lützelb.* 1310., *FRIDERICVS Austr.* 1321. et *LVDOVICVS Bau.* 1330. in priuilegiis suis *Rauenspurgensibus* ad instar *VLmanensium* concessis, *VLMA* nominant *suam et Imperii Ciuitatem* ap. *Lünig* l. c. T. XIV. Abf. 38. N. IV - VIII. p. 222. sqq. Nonne talis *diplomatum Caesarorum Conventus Immedietatem Vlmae a 1346. antiquiorem* extra omnem dubitationis aleam probat? Et cui haec diplomata non sufficiunt, is ap. *eund.* T. XIII et XIV. in *diplomatibus*, sub Rubro: *Biberach de 1212. Dynckelspühl de 1305. Memmingen de 1296. et Vlma de 1300.* insertis, eadem *Immedietatis Patriae* documenta inueniet. In vltimo hoc dipl. *ALBERTVS R. R. Ciuibus suis in Vlma* lus omnia bona in ciuitate vel extra sub eorum Iurisdictione sita, siue saecularia, siue ecclesiastica, ergo et *Reichenouensium*, collectandi, indulget. Iam sige tibi Abbatem Ciuitatis Dominum atque Superiorem, et inauditum quid absurdissimumque deprehendes -- *Superiorem videlicet a subditis suis collectatum*. Apage! Somnia pueris risui sunt!

melius intelligamus, necesse est, vt breuis notitia historica de *Aduocatia Imperiali Vlmāna* praemittatur. Nimirum ex Litteris 56) confessionis S. P. Q. *Vlmani* de iure Aduocatae, quod ALBERTO, Comiti Dillingensi, in ipsorum Ciuitate competit, A. 1255. datis discimus, *Aduocatiā Vlmānam* antiquissimis olim temporibus iure haereditario penes *Comites de Dillingen* 57) fuisse. Extincta Illustri hac Familia cum HARTMANNO 58), qui praeter filium

K 2

- 56) Ext. in L. B. de *Senckenberg* Select. Jur. et Hist. T. II. p. 261. qui etiam in Vol. Meditat. p. 385. *Hertensleinii* Annotat. ad has Litteras exhibet, ex quo vtrunque transsumsit B. *Wegelin*. in Thef. rer. Sueu. T. IV. Diff. XIV.
- 57) *Comites d' Illingen*, vt Reuerendiss. Editor Cod. Epist. Rud. San-Blas. p. 227. scribit, indeque nomen *Dillingen* deriuat, potentissimi olim Comites in Sueuia erant. Genealogiam illorum, sed admodum maneam et vitiosam exhibent *Lazius* in tr. de Migrat. Gent. p. 424. sqq. et Perill. *Moser* Staats Archiv ad a. 1756. P. I. p. 30. Praeter *Vlmanam* Aduocatiā *Francofurtanam* quoque tenuisse Com. *Dillingenses*, testis est *Heider* l. c. P. II. p. 86.
- 58) Mirum, quantum in Biographia huius HARTMANNI variant fabulantque Scriptores, inprimis de translatione et dotatione Monast. *Sessingensis* et de eius morte mirifice dissentientes. Cui lubet, is euoluat *Bruschii* Monasteriolog. voc. *Sessling*. et *Neresheim. Petri* Sueu. Ecclesiast. v. *Sessingense* et *Wegelinii* Anmerck. zu Lirers v. Ranckweil Schwaeb. Chron. XV. Abs. Verum enim vero Documenta in Ill. atque Magnif. *Dolpii* Deduct. in causa *Neresheim* contra *Oettingen* sub N. 13. 70. 71 et 72. A. 1759. edita omnia dubia tollunt, certissimumque efficiunt, HARTMANNVM hunc, cum consensu HARTMANNI Filii, Praef. Augustani, triumque Filiarum, Conuentum *Sororum S. Clarae de Vlma in Villam Sessingen* mense Ianuario 1258. transfuisse. Idem adhuc in Charta d. 14. Febr. d. a. occurrit vi Doc. N. 13. Sed iam m. Ianuar. 1259. is viam omnis carnis adisse dicitur in diplomate *Conradino* mox

lium cognominem, Praesulem *Augustanum*, prolem masculum non reliquit, *Aduocatia Vlmiana* cum Marefcallatu per Ducatum Sueviae et Iudicio in Pyerse, a CONRADINO, ultimo Sueviae Duce, VLRICO, Comiti de *Württemberg*, cognomine *cum Pollice* s. *mit dem Daumen*, A. 1259 delata est 5). Verum enim vero haud exiguae prostant rationes, ob quas de *validitate atque effectu huius collationis* merito dubitari possit. Quodsi enim concederemus, quod tamen haecenus neque satis probatum, neque probata e contrario a nobis Vlmiae, sub Ducibus etiam, Immedietate, praesumendum est, *Aduocatiā Vlmianā* vel titulo generali 60) vel speciali, uti *Augustana*, ad *Duces Sueviae* ita pertinuisse, ut Comites *Dillingenses* non nisi eorum *Subaduocati* 61) fuerint, atque adeo verum sit, illam per

mox allegando. *Vltimus suae Familiae*, praeter Praesulem Augustanum, recte habetur; nam in eodem diplomate CONRADINVS Aduocatiā Vlmianā, quam tamen haereditario Iure possederunt *Dillingenses*, *per eius mortem, sibi vacare* coepisse asserit, et ALBERTVM, Filium eius secundogenitum, *Aduocatum Vlmianum*, morte patrem praenensisse, exinde etiam patet, quoniam illius in documento translationis *Sessingensis* de 1258. inter reliquos Liberos HARTMANNI, nullus fit mentio.

59) Vi diplomatis, quod integrum exhibetur in Mantissa Docum. N. I.

60) Si cum *Knichenio* in Tr. de sublimi et regio territorii Iurc c. 4. n. 382. Opp. eius p. 61. et *Rechenbergio* disp. de Aduocat. Germ. p. 31. assumamus, *generalem omnium Ciuitatum Sueviae Aduocatiā* in Comitibus Wormat. ab HENRICO III. Imp. Ducibus *Sueviae* commissam fuisse, quamuis haec sententia fide solummodo fabulosi Thomae *Lireri* a Ranckweil in Chron. suo Suen. p. 73 edit *Dinckmuthi*, primi Typographi Vlmiani, nitatur.

61) Sed hoc modo *Minister* Comitibus *Dilling.*, cuius allegatae litterae

per horum extinctionem *Sueviae Duci, seu Aduocato Superiori*, vacasse: ponderandum tamen est, diploma hoc a CONRADINO, puero tum *septimulo* 62) datum, nec *consensu Matris Augustae, vel Tutoris*, quod tamen in aliis casibus minoris momenti obseruatum est 63), nec vnus testis subscriptione firmatum esse. Adhaec CONRADINVS, infelicissimus quidem Princeps, non solum a Pontifice *Banno Ecclesiastico* notatus est, ne Rex Rom. eligeretur, prohibitus 64), sed etiam, vti *Pater* eius iam antea a WILHELMO 65) Rom. Reg. ita ipse a RICHARDO 66) huius Successore, ex capite non receptae Infeudationis, *Ducatu Sueviae* omnibusque in Germania Iuribus per sententiam *priuatus* nihilominus non Ducalia solum, sed et *Imperialia*

K 3

terae de 1255. mentionem faciunt, esset *Subaduocatus Subaduocati*, ideoque computatis Imperatore, Duce Sueu. et Comite Dilling., iam *quarta manus*; id quod contra principia iuris criminalis medii aevi peccat, vigore quorum *Banni sanguinis* subinfeudatio *tertiam manum*, die dritte Hand, excedere non debet.

- 62) Natus enim est CONRADINVS d. 25. Mart. 1252. teste Chron. *Augustano* ad h. a. Vid. Koeler diff. Geneal. g. de Familia Augusta Stauffensi ad Tab. III. N. 27. It. *Gundlingiana* V. St. N. II. Anmerk. v. Conradino §. V. p. 422.
- 63) E. gr. FRIDERICO, Burggr. de Nürnberg, *Aduocati* in *Steina* (hodie Mönchsteinach, in Ducatu Franconiae) in feudum confert CONRADINVS, *de consensu et autoritate Tutoris et Auunculi*, LVDOVICI, Com. Palat. Duc. Bauar. dat. *Lengeneck* d. 17. Jul. 1265. Ext. ap. Dn. *Oetter* Gesch. d. Burggr. Nürnberg. T. II. p. 432.
- 64) Bullam Excommunicationis exhibet Ill. *Gebauer* Vita Rich. p. 606.
- 65) A. 1254. in Curia generali, *Francofurti* habita. Quam Sententiam Innocent. IV. Pa. a firmavit. v. *Raynald* Annal. Eccl. T. XIII. ad a. 1248. N. 7.
- 66) Ita enim Rex in Diplomate, *Hagenoae* 1262. dato, scribit: CON-

lia plane Iura usurpando 67), plures actus illegitimos 68) nullo-

CONRADINVS, olim CONRADI Regis filius, qui se Ducem Sueviae nominat, ea non contentus iniuria, quod inaniter sibi gloriam alienam usurpat etc. v. dipl. ap. Gebauer l. c. p. 187. et Doc. XLI.

67) Gerebat quoque Sigillum Maieftaticum cum Sceptro et Pomo Imp., cuius Ectypon vide sis ap. Oetter l. c. T. II. Tab. II. Imperiali simillimum, licet illud non nisi titulos Regnorum. haereditariorum et Ducatus Sueviae exhibeat. cf. Sattler l. c. T. I. p. 634. fq.

68) Ita E. gr. actu illegitimo 1) *Turegum*, nunquam Ducibus Sueviae Hohenstauffensibus subiectum (v. Heider l. c. P. I. p. 159. fq.) *Banno Imperiali* notauit, quod RICHARDVS in diplom. n. 66. all pro nullo declarauit 2) *Ludou. de Lichtenberg Alsat. Infer. Landgrauium* 1260. ausu temerario confluit, *Schoepfl.* l. c. T. II. p. 525. et 554. 3) Aduocatiā sup. Mon. *Raitenbuch* ambit d. 22. Apr. 1263. quam tamen FRIDER. II. Anus eius cuiusque interdixit, qui *Insignia Imperialia* non tenuerit, v. *Metrop. Salitb.* T. III. p. 110. 4) Praefuli *Augustano* varia priuilegia in *detritmentum Ciuitatis* indulget, *Aduocatiā Imperii* alodialem Ciuitatis in feudum mediatum mutat, et *Ecclef. S. Vdalrici*, in *diminutionem Iurium et prouentuum Imperii*, a Iurisdictione et potestate Ciuitatis liberat d. 3. 8. et 23. Oct. 1256. *Heiderl.* c. P. I. p. 399. fq. cf. *Dn. de Stetten*, l. c. p. 341. 5) *Conr. Stromer Forestum Imperii* ad *Nurnberg* in feudum confert d. 22. Oct. eiusd. a. v. *Norimb. dipl.* p. 152. 6) *Comitiss. de Oettingen*, filiam FRIDERICI, Burggr. *Norimb.* euentualiter de *Burggrauiatu* omnibusque ad illum pertinentibus *feudis Imperialibus*, intra parietes *Castri Burggr. Ebadolspurch*, infendat d. 28. Maii 1267. id quod eod. die et loco *LVDVICVS*, Com. Pal. ceu *Vicarius Imperii*, vt ipse ait, similiter fecit. Vtrumque Dipl. aeri incis. exhibet *Oetter* l. c. T. II. Tab. I. et II. Quidquid dicat *Clar. Editor*, nullitas huius Actus nimis evidens est. Vnum diploma alterum destruit, et *Oetterus* per vtriusque editionem sibiinet ipse nodum nexuit insolubilem.
Ipse

nulloque Iure iustificabiles suscepit. Haec omnia *Conradinam Aduocatae Vlmans* delationem, *VLRICO* Wurttemb. *infcuus*, et, vti euentus docuit, *inuitis Vlmans*, factam, viciosae infirmitatis arguunt, et quidem eo fortius, quo certius constat, *VLRICVM* Com. Wurt. *WILHELMVM* et *RICHARDVM* pro *legitimis Regibus* ideoque per consequens illorum *Sententias contra Hobenstauffenses latas* pro aequae *legitimis validisque* agnouisse 69). Id ad minimum ex ipsis litteris *Conradinis* pater, *Aduocatiā Vlmans* *Comiti personaliter* tantum concessam esse, quod tempora *RVDOLPHI I.* confirmant, quippe qui *EBERHARDVM*, *VLRICI* Filium, *Vlmae* aliarumque *Ciuitatum Imperialium Aduocatiā* adstantem, *Copiis Ciuitatensium* stipatus, in ordinem redegit 70). Praeterea in Charta 71) de 1287.

alium
Ipse *RVDOLPHVS* Imp. ad validitatem huius infeudationis a se quoque, nulla *Conradinae* praeteritae iniecta mentione, susceptae, *litteras 7 Electorum consensuales* necessarias duxit; quomodo illa subsisteret? Et denique 7) *CONRADINVS* *Vendoni* et *Marqu. im Kirchhof* medietatem *telonii Eslingensis* in feudum confert, d. 28. Dec. 1267. v. *Lünig P. Spec. Cont. III. Abf. I. p. 212.* quum tamen indubitate *telonium* ibidem ad Imperium spectaret, v. 2. dipl. *Richardi R. R. ap. Gebauer I. c. p. 374. sq.*

69) *Ibidem* p. 531. *Sattler I. c. T. I. p. 634. sqq.*

70) *Heider I. c. P. II. p. 122. Sattler I. c. T. II. p. 9. sqq.*

71) In alleg. *Widerleg. der Octing. Deduct. contra Neresheim.* Idem pluries in chartis huius aevi occurrit. E. gr. *Otto dictus am Stege*, *Ciuis in Vlma*, *Arbiter in Cauſa* inter *Com. de Helfenstein* et *Commend. Dom. Teuton. in Vlma* 1284 agitata. *RVDOLPHVS* Imp. hunc *Ottomem, Diener (Minister) von Vlme, Vogt zu Augspurg* in Iure suo, *Subaduocatum* constituendi manueret per litt. dat. *Spirae* d. 7. Dec. 1284. *Otto, Ciuium magister in Vlma* in charta de 1271. *Otto de Semita, Minister in Vlma* de 1294. *Otto der Schreiber von Vlme, Burger zu Augspurg* in eius sigillo de 1301. cuius Ectypon aeri

alium inuenio *Aduocatū Vlmānū*, et quidem Ciuem Vlmānū e Gente *Krafftiana* nobilissima oriundum, scil. *Herrn Ott an dem Stege, Vogt zu Vlm*, eundem, qui *Aduocatiæ Augustanæ* etiam præfuit. Quicquid vero sit, *Aduocati Vlmānæ potestas* nostro Aeuo iam admodum reſtri-cta fuit, ita vt *Minister Ciuitatis*, der *Stadt Ammann* 72), in Ciuilibus et Criminalibus concurrentem cum *Aduocato Iurisdictionem* habuerit, et in omni Iudicio, tam *Vrbico*, quam

aeri incisum sinit Generosiss. Dn. de *Stetten*, Iun. l. c. Tab. I. ex quo p. 46. sq. simul luculenter docet, hunc *Ortonem* e familia *Krafftiana* ortum, *patrem habuisse Dominum Crafftōnem, antiquum Scribam*, fundatorem Monasti. Ord. Prædic. nomenque *Scribæ*, vti et *am Stege* s. *de Semita*, huic ill. Genti vltatissimum fuisse. Sic E. gr. Chartæ de 1271. testes subscribunt *Vlricus Scriba* (qui 1284. se *Ciuitatis Vlmensis Notarium vocat*) *Vlricus et Crafftō*, filii sui. En nomen *Crafftōnis* adhuc ceu *Baptismale*, quod E. gr. Comitibus de *Hobenlohe* est familiarissimum, et *Scribæ*-e contrario *gentilitium*. Inde fortasse venit, quod *Domin. Crafftōnem* antiquum, ideo, quod *Scriba* vocatur, *Cancellarium ALBERTI I.* fuisse statuunt, quum potius hoc nomen officiale a *Patre, Conrado de Vlmā*, qui eminenti hoc *Munere Cancellarii* in Aula *FRI-EDERICI II. Imp.* eiusque *Filii, CONRADI R.R.* vt Chartæ de 1218. 1229. et 1241. testantur, dubio procul functus est, quasi hæreditasse videatur. Cf. III. *Hæberlini* Epist. propempt. de *Illustri Gente Krafftiana*.

- 72) Hoc *Munus annuum* quidem erat, sed haud raro fiebat, vt, anno elapſo, *idem Minister* per nouam *Electiōnem die S. Iacobi* a Ciuibus eligeretur, ita vt nonnullos per decurſum multorum annorum non interruptum hoc *Munere* decoratos inueniam. Præfuit illi 1223. *Iacobus Gienger*, 1226. *Waltherus*, 1255. *Schapirius*; 1294. *Orto de Semita*; 1302-1312. *Heinrich von Halle, der Ammann zu Vlm*. Qui in aliis Ciuitatibus *Imp. Magister Scabinorum, Sculhetus, Schultheis* nominatur, *Vlmæ Minister, Praetor, Ammann* audit.

quam *Prouinciali*, vel *im Stadelhof* 73) vel *extra Ciuitatem* 74) celebrando, vt ad latus Aduocati praesentis adfederit, aut, eo absente, Praesidium tenuerit. Aduocatus olim, vi Litt. all. de 1255. Ius habuit, super *buius excessibus cognoscendi* et ad *Legislationem Ciuitatis concurrendi*; sed *utrumque* Ius, tempore mox insequenti, illi ademptum esse, pater ex Litteris 75) de 1212. in quibus S. P. Q. *Vlmannus* Iura sua, *Biberacensibus* ab Imperatore concessa, describunt. Ex his, iunctis *litteris Homagialibus* antiquis

- 73) Hoc *Judicium Prouinciale*, quod olim *tanta Iustitiae Laude floruit*, vt *Disceptationes Principum, Nobilium et Ciuitatensium ibidem fierent*, verosimiliter ob perpetuas similitates cum Comitibus de *Württemberg* propter Aduocatum *Vlmannam*, Sacc. XIV. in destitutum abiit, sed *CAROLVS IV.* illud ad instar *Rotwilensfr* d. 5. Oct. 1361. restituit. Cf. *Wegelin* v. d. Landuogt. P. I. p. 203. sqq.
- 74) Apud *Loca* in litteris Aduocat. de 1255, determinata, videl. apud *Lapidem in Narue* (lege *Nauue*); sub *Tilia ap. Bermaringen*; apud *locum*, qui dicitur *Ruhimbübel* et apud *Lapidem apud Ringingen*. Peruestigationem horum Locorum, praeter istum ap. *Ruhimbübel*, doctissimam ex Annotationibus Mfc. ill. *Haerberlini* exhibet Consultiff. *Kienlin* in diss. laud. de *Austragis* §. 21. n. x. Sed et hic explicationem probabilem admittere, *locumque infra Geislingam, oppidum natiuitatis amoenissimum, Parentumque optimorum hospitium* mihi carissimum, vbi via versus *Altenstadt et Eybach* scinditur, qui hodierno vsque die *das Bübel* vocatur, et vbi ad commoditatem commeanantium *scamna* s. repositoria, *Rub-Banke*, poni solent, designare, ideoque vox *Ruhimbübel* hoc modo: *Rub-im-Bübel* composita esse, mihi quidem videtur. Quae coniectura et inde firmatur, quod *hic locus* cum designatis reliquis valde congruat.
- 75) Ext. ap. *Lünig* l. c. T. XIII. p. 181. cf. Consultiff. *Romigii*, Praetor. *Biberac.* Anal. Iur. publ. *Biberacensis* §. II. p. 5. *Tübing.* 1769.

quis 76), dem alten Schwuerbrief de 1327., simul *interims Ciuitatis Patriae Status Formaeque Regiminis* optime perspici et exinde cognosci potest, *VLAMAM* proprium nostrorum iam aevo habuisse *Senatum*, ex *Ciuiibus* non solum, sed et a *Ciuiibus electum*, penes quem, *Magistro Ciuium iurato*, dem *Geschwornen Burgermeister* 77), praesidente omniaque dirigente, *Summa rerum* eo indubitatus fuit, quo certius constat, *Collegium Scabinorum* seu *XII. Iudicum*, quod *Ministrum Ciuitatis Praesidem* habebat, cum *Senatu coniunctum* fuisse 78). Membra *Senatus* antiqui sub *RVDOLPHO I.* solummodo ex *Ord Nobiliorum Ciuium* (f. *Patritiorum* 79) deligebatur, sed paullo post, prudentissimo pro temporis ratione consilio, ad euitandas Turbas, *Magistri Tribuum*

Zunft-

- 76) Exhib. a *Martalleo* in seiner *Vlmischen Haus-Chronica*. Mcl.
 77) Cui annuatim in *communem omnium Arbitrum*, ein *gemeiner Mann zu seyn*, vt formulae habent, *Reich und Armen, auf allgemeine und redliche Dinge*, electo, tota *Vniuersitas* *Homagium* praestat. Hoc *Munere* functus est 1271. *Otto, Magister Ciuium*; A. 1302 subscribunt *Hainrich v. Halle*, der *Ammann* zu *Vlm*, und *Luitprand, der Burgermeister*, sin *Bruder* etc.
 78) Formulae publicae tum temporis tales leguntur: 1255. *Minister, Consules et Vniuersitas apud Vlmam*; 1271. *Ciuium Magister, Consules et vniuersi Ciues in Vlma*; 1294. *Minister, Consules et Scabini Ciuitatis Vlmensis*; 1299. *ALBERTVS I. prudentibus viris, Sculteto, Consulibus et vniuersis Ciuiibus in Vlma*; 1312. *Minister, Consules, Iudices ac Ciuium vniuersitas in Vlma*.
 79) *Nobiliorum Familiarum*, licet maximam partem extinctarum, nomina, prout *Chartae veteres* illa perennant, hic adicere liceat. Haec sunt: *Ammann*, postea *Günzburgeri* dicti, *Arlaputz*, *BESSENER*, nomen mihi summopere venerandum colendumque, *Biglin*, *Brentzer*, *Capiti*, *Copprell*, *Friegolf*, *Gienger*, *Gregg*, *Halder*, de *Halle* f. *Hallis*, *Hundpiß*, *Jagmann*, *KRAFFT*, *Kuntzelmann*, *Leo* f. *Löw*, *Mintzer*, *Onsorg*, *Phuler*, *Raycillinus*, *Roth* f. *Rufus*, *Schefeldt*, *Schaper* f. *Schapius*, *Schwerlich*, *SEVTER* f. *Seutarius*, *Stammley* f. *Stamiller*, *Stocker*, *Siroelin*, *Summerum*, de *Togan* de *Tauf-*

Zunftmeister 80), etiam in *Consortium Regiminis* assumti sunt, ita, vt Senatus ex 32 Membris ex vtroque Ordine vsque ad a. 1327. constiterit, quo demum huic *Senatui minori*, dem kleinen Rath, *Maior*, der grosse Rath, ob rem publicam Ciuitatis admodum auctam, adiunctus est. Sub huius, er, cuius formam CAROLO V. debemus, hodierni *Senatus Illustris* Regimine sapientissimo vigilantissimaque Protectione, floruit, floreret, et, ad finem Saeculi, Patrocinate Deo, forebit

LIBERTAS VLMANA.

L 2

Man-

Tuessenbach, Vamago, Walther, Wazelin, WELSER f. *Welfarius, Wisatz* etc. Licet Familiarum Nobilium perantiquarum, quae hodie VLMAE florent, non omnium Nomina hic conspiciantur, illarum tamen, quia tunc alibi debebant, et insequenti demum tempore sedem suam Vlmæ fixerant, E. gr. SCHADIORVM, BALDINGERORVM, NEUBRONNERORVM, HARSDOERFFERORVM, in Documentis Chartisque aliis frequens fit mentio, et res inter omnes nota est, *Vlmam* inter quatuor Ciuitates Imp. referri, quarum *Nobiles* f. *Patritii* auitam atque perantiquam Nobilitatem illibatam plerique seruarunt. Hinc miror, quod *Schoepstinus* in Alf. ill. T. II. p. 333. et idem repetens p. 633. tam confidenter statuerit, *Patriciatum Argentinensem* longe melioris et eminentioris conditionis esse, ac *Augustanum, Norimbergensem et Vlmam*. Huius loci quidem non est, aut probatu facillimum esset, omnia attributa omnesque praerogatiuas, quas *Argentinensibus* tribuit *Schoepstinus*, et ad antiquissimas nobilissimasque *trium nominatarum Ciuitatum Patritias Gentes*, ad hodiernum vsque diem, quadrare. Cf. Dn. P. de *Stetten* Iun. *Gesch. d. adel. Geschlechter* v. Augsp. *Illustr. Gatterer* de *Gente Holzschuherorum*. L. B. de *Cramer*, *Wezlar. Nebenst.* Th. 84 p. 50. et Th. 90. p. 100.

80) Quorum nomina de 1299 expressa esse, refert *Burgermeister* l. c. T. I. p. 569.

Erratum: Pag. 8. n. 16. verba: *de Vima infra prolixius.*, hic delenda et inferenda sunt p. 9. n. 21.

Mantissa Documentorum.*

- I. Diploma Regis CONRADI II. Ducis Sueviae, Comitum VLRICO Wurttembergico super Aduocacia in VLMA datum 1259.

CHVNRADVS Secundus Dei gratia Ierusalem et Siciliae Rex, Dux Suevie. Omnibus ad quos presens pagina peruenit, gratiam suam et bonam voluntatem. Presentibus profitemur, quod Nos ex innata nobis clementia dilecto fideli nostro inclito Comiti VLRICO de Wurttemberg officium et omne ius Marschalci, quod ad nostrum Ducatum per totam Sueciam dinoscitur pertinere, Aduocaciam in VLMA et Iudicium in Pyerse, quae nobis a Comite HARTMANNO de Dilingen, qui viam adiit carnis vniuersae, vacare ceperunt, contulimus liberaliter et benigne. Ut autem nostra collatio robur obtineat firmitatis, presentem litteram sigilli nostri munimine roboratam dicto Comiti VLRICO porreximus in testimonium et cautelam. Datum in Castro Wazzerburck Anno Domini MDCCLVIII. Frid. Nou. Ianuarii (d. 4. Ianuar.) secundae indictionis.

- II. RVDOLPHI I. Rom. Reg. priuilegium, in quo Ciuitati Imperiali VLMAE omnia iura, priuilegia ac libertates Ciuit. Eslingensis concedit, atque confirmat de A. 1274.

RVDOLPHVS Dei Gratia Romanorum Rex semper Augustus. Vniuersis sacri Romani Imperii fidelibus, quibus praesens scriptum fuerit exhibitum, in perpetuum. Consideramus, quod Maiestatem decet Regiam ad eorum vota

*) Ad commodiorem inspectionem sisto hic Diplomata nonnulla, ad quae frequentius prouocari, transfumta N. I, ex Wegelini Tr. v. d. Landuogt in Schwaben P. II. N. III. p. 2. N. II. et III. ex Ruffet Corps Diplom. Supplem. T. II. P. I. p. 129. et denique N. IV. ex P. III. Auctuar. Cod. Epistol. Rud. San-Blas. N. III. p. 242.

vota perficienda, qui Romano Imperio tanquam membra capiti coniunguntur, fideliter inclinari. Eorumque iustis petitionibus tam benignum tamque favorabilem praebere consensum, quod ex specialis gratiae praerogatiua cognoscant specialius se dilectos. Nouerit igitur praesens aetas et successorum posteritas, quod nos attendentes, dilectos nostros Ciues de VLMA eam fidem semper Romano Imperio obseruasse, quod dilectionis specialis a serenitate regia mereant signa specialia reportare. Ipsorumque deuotis supplicationibus inclinati iura ipsis concedimus omnia et praesentis scripti munimine confirmamus, quae dilectis Ciuibus Nostris in Ezzlingen a Diuis Imperatoribus et Regibus inclite recordationis nostris Antecessoribus sunt indulta, tradita et concessa. Statuentes sanctione Regia et volentes, vt nulla cuiuscunque conditionis persona, alta vel humilis, Ecclesiastica vel Saecularis, hanc nostram Concessionem et Confirmationem audeat infringere, vel ei ausu temerario contraire. Quod qui facere praesumpserit, grauem nostrae Maiestatis indignationem se nouerit incurrisse. In cuius rei testimonium praesens scriptum nostrae Maiestatis Sigillo duximus roborandum.

Signum Dni. Rudolphi Romanorum Regis inuictissimi. Datum VLMAE XVI. Kalend. Maii (d. 16. April.) Anno Dni. MCCLXXIV. Indictione secunda, Regni vero nostri Anno primo.

III. RVDOLPHI Rom. Reg. generalis Confirmatio omnium Iurium ac priuilegiorum Ciuitati VLMAE concessorum de A. 1274.

RVDOLPHVS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. Vniuersis Imperii Romani fidelibus praesentes Litteras inspecturis gratiam suam et omne bonum. Vniuersi-

uersitatis vestrae notitiae declavamus, quod nos vniuersa Priuilegia, Libertates, et Iura a diue recordationis Imperatoribus, et Regibus Romanis nostris praedecessoribus, dilectis Ciuibus nostris in VLMA tradita, ac a nobis postmodum de consueta regalis benignitatis munificentia innouata, seu confirmata ac etiam, quae de nouo eisdem ex praerogatiua specialis fauoris et gratiae concessimus, ipsis volumus illibata seruare, et perpetua roboris subsistere firmitate. Nolentes ea a quouam nostrorum fidelium in suorum articulo partium aliquo violari, et super hoc praesentium dantes testimonium literarum. Datum Hagenove pridie Idus Augusti (d. 12 August.) Indictione secunda Regni nostri Anno primo.

IV. RVDOLPHI I. Rom. Reg. priuileg. de non-euocando, Ciuitatibus Imperialibus, Turicensi speciatim, concessum de A. 1274.

RVDOLPHVS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. Vniuersis Rom. Imperii fidelibus gratiam suam et omne bonum. Volentes dilectos Ciues nostros Thuricenses ac omnes alias Ciuitates nobis et Imperio adincentes hac gratiae praerogatiua gaudere, vt nullus extra huiusmodi ciuitates super quacunque causa in iudicium euocetur, sed si quis contra Ciues dictorum locorum aliquid habuerit actionis, coram Iudice Ciuitatis actione proposita recipiat, quod est iustum: singulis ac vniuersis nostris officialibus, Iudicibus et fidelibus damus praesentibus in mandatis, ne contra praesentis nostri Decreti tenorem Ciues praedictos extra suam Ciuitatem super quacunque causa audeant euocare, in Ciuitatibus singulis de Ciuibus singulis iustitiam recepturi.

Datum Hagenouie XII. Cal. Octobris (d. 20. Sept.) Indictione sexta. Regni nostri anno primo.

X 2396279

1774,4
~~601~~

16

DISSERTATIO INAUGURALIS
OBSERVATIONES
DE
CIVITATIBVS IMPERIALIBVS
SPECIATIM
V L M A

S V B
RVDOLPHO I. ROM. REGE
EXHIBENS

Q V A M
ILLVSTRIS IVRE CONSVLTORVM ORDINIS
AVCTORITATE

P R O
SVMNIS IN VTROQVE IVRE HONORIBVS
CAPESSENDIS

AD D. XXVII. AVGVSTI MDCCLXXIV
HORIS ANTE ET POST MERIDIEM CONSVE-
TIS PVBlicAE ERVDITORVM DISQV-
SITIONI

S V M I T T I T
A V C T O R
IOANNES HENRICVS PRIESER
V L M A N V S

ILLVSTR. REIPVBLICAE PATRIAE CONSILIARIVS DESIGNATVS
ET SOCIETAT. DVCAE TEVTON. HELMSTAD.
COLLEGA HONORARIVS.

HELMSTADII
LITTERIS VIDVAE P. D. SCHNORRII, ACAD. TYPOGR

